

ТЕЗИ ЛЕКЦІЙ
з навчальної дисципліни

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОБОРОНА, МОБІЛІЗАЦІЙНА ПІДГОТОВКА ТА МОБІЛІЗАЦІЯ

**Зброя знищить
терористів.
Освіта переможе
тероризм!**

Київ – 2024

Зміст

МОДУЛЬ № 1 4

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ЕЛЕМЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ В УКРАЇНІ. 4

ТЕМА № 1 4

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ: РОЛЬ І МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ В УКРІПЛЕННІ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ. НОРМАТИВНО ПРАВОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ТА РУХУ ОПОРУ УКРАЇНИ 4

Лекція № 1 4

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ. ГЕНЕЗИС НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ 4

ЛЕКЦІЯ № 2 10

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ В УКРАЇНІ..... 10

ЛЕКЦІЯ № 3 15

ЗАВДАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СКЛАДОВІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ 15

ЛЕКЦІЯ № 4 20

ПІДГОТОВКА, РОЗГОРТАННЯ ТА ВВЕДЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ..... 20

ТЕМА № 2 24

ВЗАЄМОДІЯ І СПІВПРАЦЯ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ В УКРАЇНІ..... 24

ЛЕКЦІЯ № 5 24

КОМПЛЕКТУВАННЯ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД..... 24

ЛЕКЦІЯ № 6 29

ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ, ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ, ВЗАЄМОДІЇ, ПІДТРИМКИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ І ЗАСОБІВ, ЯКІ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ 29

ЛЕКЦІЯ № 7 35

ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО І ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У НАЦІОНАЛЬНОМУ СПРОТИВІ 35

ТЕМА № 3 40

ПІДГОТОВКА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ. КІБЕРРЕЗЕРВ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ..... 40

ЛЕКЦІЯ № 8 40

ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ТА ОБОРОНИ ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ І КОМУНІКАЦІЙ, КРИТИЧНО ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ, ОБ'ЄКТІВ ОБЛАСНОГО, РАЙОННОГО, СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ЗНАЧЕННЯ..... 40

МОДУЛЬ № 2 47

ОСНОВИ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ..... 47

ТЕМА № 1 47

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ, ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ..... 47

ЛЕКЦІЯ № 9 47

МОБІЛІЗАЦІЯ – ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН 47

ЛЕКЦІЯ № 10 52

ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО ПОРЯДОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ.... 52

ТЕМА № 2 58

ОБОВ'ЯЗКИ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ГРОМАДЯН ЩОДО МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ 58

ЛЕКЦІЯ № 11	58
ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ	58
ЛЕКЦІЯ № 12	68
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО МОБІЛІЗАЦІЙНУ ПІДГОТОВКУ ТА МОБІЛІЗАЦІЮ	68
ЛЕКЦІЯ № 13	74
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТ І ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ПРО МОБІЛІЗАЦІЙНУ ПІДГОТОВКУ ТА МОБІЛІЗАЦІЮ	74
ТЕМА № 3	83
СТРУКТУРА, ЗМІСТ ТА ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ ОПЕРАТИВНО-МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ. ВИКОНАННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПЛАНІВ, ЗАВДАНЬ (ЗАМОВЛЕНЬ) В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	83
ЛЕКЦІЯ № 14	83
ПЕРЕЛІК ТА ПОРЯДОК ОПРАЦЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ	83
ЛЕКЦІЯ № 15	88
ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО МОБІЛІЗАЦІЙНІ ПОТУЖНОСТІ, МОБІЛІЗАЦІЙНИЙ РЕЗЕРВ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ І СИРОВИННИХ РЕСУРСІВ	88
<u>РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:</u>	<u>93</u>
До модулю № 1	93
До модулю № 2	93
КОРИСНІ РЕСУРСИ	94
<u>ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ</u>	<u>97</u>

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

модуль № 1 **Теоретичні основи та елементи національного спротиву в Україні.**

тема № 1 Особливості сучасного безпекового середовища України: роль і місце національного спротиву в укріпленні обороноздатності держави. Нормативно правове врегулювання питань територіальної оборони та руху опору України

Лекція № 1 **РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ. ГЕНЕЗИС НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ**

I. Мета лекції

1) опрацювати навчальні питання щодо поняття та сутності ризиків та загрози національній безпеці.

2) сприяти формуванню громадянської свідомості та розуміння генезису національного спротиву.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS)
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Ризики та загрози національній безпеці.30 хв.

Основи національного спротиву.....35 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Вступ.

Наслідком збройної агресії російської федерації проти України стала нелегітимна воєнна окупація і подальша незаконна анексія території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя - невід'ємної складової державної території України, воєнна окупація значної частини державної території України у Донецькій та Луганській областях.

Зокрема, Україні була заподіяна матеріальна шкода внаслідок "націоналізації" російською федерацією землі, державних та приватних об'єктів нерухомості, державних та приватних підприємств, портів та рекреаційних об'єктів, що знаходяться на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Після акту анексії російська федерація незаконно користується матеріальними благами на анексованій території, що завдає Україні матеріальних збитків.

В умовах збройної агресії російської федерації проти України, окупації частини її території, особливого значення для забезпечення обороноздатності держави набуває належне функціонування територіальної оборони.

В умовах виникнення загрози на сході України, для здійснення територіальної оборони були утворені батальйони територіальної оборони, правовий статус яких визначається Положенням про територіальну оборону, яке затверджується Указом Президента України. Однак, відповідно до статті 92 Конституції України права і свободи людини і громадянина, а також основи національної безпеки визначаються виключно законами України.

Ситуація, яка склалась на сьогодні в Україні вимагає пошуку нових шляхів і механізмів суттєвого оновлення системи територіальної оборони України, підвищення її ефективності та функціонування.

При цьому, відповідно до частини першої статті 17 Конституції України, захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

В Україні вступили в дію положення закону «Про основи національного спротиву». Закон передбачає можливість створювати добровольчі формування територіальних громад, яким дозволено використовувати власну мисливську зброю. Він визначає, зокрема, такі поняття, як «національний спротив» та «територіальна оборона». Зокрема, згідно з текстом, територіальна оборона «складається з військової, цивільної та військово-цивільної складових».

Визначення термінів:

національна безпека - захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам;

національні інтереси - життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела

влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток;

загрози національній безпеці - наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України;

Воєнна організація держави - сукупність органів державної влади, військових формувань, утворених відповідно до законів України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем з боку суспільства і безпосередньо спрямована на захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз;

правоохоронні органи - органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій.

Об'єктами національної безпеки є:

людина і громадянин - їхні конституційні права і свободи; суспільство - його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси;

державна - її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність.

На сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві є:

у зовнішньополітичній сфері:

посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав;

спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав;

воєнно-політична нестабільність, регіональні та локальні війни (конфлікти) в різних регіонах світу, насамперед поблизу кордонів України;

у сфері державної безпеки:

розвідувально-підривна діяльність іноземних спеціальних служб;

загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян;

поширення корупції, хабарництва в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності;

злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму;

загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України;

можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів;

спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави;

прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України;

у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України:

поширення зброї масового ураження і засобів її доставки;

недостатня ефективність існуючих структур і механізмів забезпечення міжнародної безпеки та глобальної стабільності;

нелегальна міграція;

можливість втягування України в регіональні збройні конфлікти чи у протистояння з іншими державами;

нарощування іншими державами поблизу кордонів України угруповань військ та озброєнь, які порушують співвідношення сил, що склалося;

небезпечне зниження рівня забезпечення військовою та спеціальною технікою та озброєнням нового покоління Збройних Сил України, інших військових формувань, що загрожує зниженням їх боєздатності;

повільність у здійсненні та недостатнє фінансове забезпечення програм реформування Воєнної організації та оборонно-промислового комплексу України;

накопичення великої кількості застарілої та не потрібної для Збройних Сил України військової техніки, озброєння, вибухових речовин;

незавершеність договірно-правового оформлення і недостатнє облаштування державного кордону України;

незадовільний рівень соціального захисту військовослужбовців, громадян, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей;

у внутрішньополітичній сфері:

порушення з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування Конституції і законів України, прав і свобод людини і громадянина, в тому числі при проведенні виборчих кампаній, недостатня ефективність контролю за дотриманням вимог Конституції і виконанням законів України;

можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин, радикалізації та проявів екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин та релігійних громад;

загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України;

структурна та функціональна незбалансованість політичної системи суспільства, нездатність окремих її ланок до оперативного реагування на загрози національній безпеці;

Національний спротив – складова всеохоплюючої оборони України, що включає в себе комплекс заходів, які організовуються та здійснюються в мирний час і в особливий період в Україні з метою максимально широкого залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат, з огляду на які він буде змушений припинити агресію проти України.

У сучасних умовах територіальна оборона для України набуває особливого значення. У рамках оперативного мистецтва вона віднесена до

складових “стратегічних дій” загальної системи застосування сил оборони. Це обумовлено політичними, економічними, соціальними змінами, які відбулися в нашій державі за останні роки, а також тривалою російською гібридною війною проти України.

Розгляд питань територіальної оборони має здійснюватися з урахуванням історичних аспектів цього процесу, що дає змогу системно підійти до визначення завдань територіальної оборони та її місця в загальній системі оборони держави.

З часу здобуття незалежності Україна проголосила і надалі послідовно дотримувалася принципів оборонної політики. Одним із підтверджень вірності їй стала відмова від ядерної зброї. Водночас, під час формування оборонної політики мали місце: переоцінка реалістичності міжнародних гарантій безпеки України, зокрема наданих Будапештським меморандумом; стратегічні прорахунки під час оцінювання загрози для нашої держави у проявах неоімперської політики Росії. Унаслідок, питання зміцнення оборонного потенціалу, насамперед розвиток збройних сил, залишалися на периферії уваги політичного керівництва України. Як наслідок, Україна виявилася неготовою адекватно реагувати на початковому етапі російської агресії.

Багато держав-членів НАТО і ЄС (Польща, США, Німеччина, Франція, Туреччина, Канада, Швеція, Естонія, Литва, Латвія, Фінляндія) реалізують власну оборонну політику саме через територіальну оборону. Оцінюючи досвід цих держав, доречно відмітити, що на цей час діє велика кількість національних моделей територіальної оборони, які суттєво різняться за своєю приналежністю до певних державних структур, своїм призначенням та переліком покладених на них завдань, організацією управління, комплектування та забезпечення. Підходи та принципи до організації та підготовки територіальної оборони різноманітні, але водночас можна виділити певні загальні риси: війська територіальної оборони це особлива складова регулярної армії; територіальна оборона організовується і ведеться на національній території держави; фінансові витрати на утримання військ територіальної оборони менші, ніж на утримання інших складових регулярних військ і розподіляються між державним та місцевим бюджетами; повна або часткова мобілізація резервістів, якими комплектуються війська територіальної оборони, здійснюється в загрозливий період або з оголошенням воєнного стану; переважно вільний доступ до зброї, яка зберігається вдома, або на підприємстві, що дає змогу мати високу ступінь готовності до дій. Відповідно, розвиток поглядів на формування завдань територіальної оборони зазначених держав відбувався з урахуванням: оцінки рівня воєнних загроз національній безпеці; рівня розвитку економіки та інфраструктури; боєздатності збройних сил та їх потенційних можливостей забезпечити оборону держави; наявності, складу і рівня готовності військових формувань та правоохоронних органів до підтримки правопорядку в державі у воєнний час; стану соціально-політичної обстановки в державі та наявності етнічних, міжконфесійних, расових й інших проблем; можливості формування патріотичних сил руху опору. На думку багатьох експертів, найбільш спроможною є система територіальної оборони Польщі. На законодавчому рівні у ній визначено основні завдання територіальної оборони, а саме: підготовка

оборони держави на місцевому рівні на основі цивільної інфраструктури; підтримка угруповань військ (сухопутні війська, військово-морські сили та сили спеціального призначення) в районах спільних операцій; проведення протидиверсійних заходів; підтримка спеціальних служб у ситуаціях, що загрожують національній безпеці; виконання завдань, пов'язаних з участю сил територіальної оборони у боротьбі зі стихійними лихами та ліквідацією їх наслідків; захист власності та охорона життя людей.

США утримують велику за чисельністю Національну гвардію. Вона являє собою потужний військовий і правоохоронний інститут, що виконує завдання із забезпечення національної безпеки у складі армії, і є організованим резервом збройних сил США. Законодавство наділяє Національну гвардію правом виконувати завдання із забезпечення безпеки як у військовій, так і в цивільній сферах, у тому числі за межами своєї території. Німеччина, яка на постійній основі утримує десять відсотків військ територіальної оборони, законодавчо визначила основні завдання територіальної оборони, а саме: оборона території держави; підготовка резерву для армії; формування бойових частин для сухопутних військ. Балтійські країни (Естонія, Латвія, Литва) мають суттєві відмінності у виконанні завдань територіальної оборони. Естонія вибрала фінську модель оборони країни (принцип тотальної оборони, армії за призовом з елементами професіоналізації), зберігаючи класичну територіальну оборону, організовану на базі адміністративно-територіального поділу держави. Естонські сили територіальної оборони є сухопутним формуванням, які спроможні виконувати завдання з протитанкової оборони та класичної територіальної оборони.

Більшість держав-членів НАТО і ЄС на територіальну оборону покладають додаткові завдання, зокрема: забезпечення громадської безпеки та охорону громадського порядку; протидію злочинності; боротьбу з тероризмом; участь у діяльності із забезпечення інформаційної безпеки; забезпечення безпеки населення і територій, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій. Значна частка держав-членів НАТО і ЄС для успішної боротьби з можливим агресором в рамках територіальної оборони не виключають завдання, виконання яких покладаються на патріотичні сили руху опору. До таких завдань відносяться: проведення диверсійних дій в тилу противника зі знищення або виведення з ладу його військових об'єктів; коригування ударів і вогню ракетно-артилерійських засобів по противнику; визволення заручників і військовополонених; дезорганізація роботи органів окупаційної влади; ведення інформаційної діяльності серед населення на тимчасово окупованих територіях

Висновок. Урахування історичних аспектів організації територіальної оборони, відповідного досвіду сучасної доби держав-членів НАТО і ЄС та національного досвіду дасть змогу визначити правові основи організації територіальної оборони України, адаптованої до особливостей сучасних воєнних конфліктів.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

модуль № 1	Теоретичні основи та елементи національного спротиву в Україні.
тема № 1	Особливості сучасного безпекового середовища України: роль і місце національного спротиву в укріпленні обороноздатності держави. Нормативно правове врегулювання питань територіальної оборони та руху опору України
лекція № 2	ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ В УКРАЇНІ.

I. Мета лекції:

- 1) опрацювати навчальні питання щодо завдань, організації та складових сил спротиву.
- 2) сприяти формуванню громадянської свідомості та розуміння сутності територіальної оборони та принципів формування сил спротиву.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS)
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Загальні засади та організація національного спротиву в Україні
.....65 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Саме так звучить стаття 17 Конституції України, і саме це доводиться прямо зараз по всій території України та за її межами.

В умовах агресії з боку РФ метою національного спротиву є підвищення обороноздатності держави, надання обороні України всеохоплюючого характеру, сприяння забезпеченню готовності громадян України до національного спротиву.

Хоча територіальна оборона організовувалась й раніше, до початку агресії РФ, вона потребувала суттєвих змін з урахуванням безпекової ситуації, продиктованої умовами розв'язаної Росією війни, а також з урахуванням досвіду розбудови територіальної оборони в країнах-членах НАТО, перш за все Польщі і країнах Балтії. Разом з тим, територіальна оборона не була врегульована належним чином у законодавчому полі. Її завдання та головні учасники були визначені статтею 18 Закону України «Про оборону України».

На основі цього було розроблене Положення про територіальну оборону України, затверджене Указом Президента України від 02 вересня 2013 року № 471, що обмежено врегулювало окремі питання територіальної оборони. Існуюча й на сьогодні структура територіальної оборони не в повній мірі відповідає сучасним викликам і загрозам та способам і методам захисту країни. Серед нерегульованих питань також були: розподіл повноважень між державними органами; порядок фінансування і матеріального забезпечення територіальної оборони; соціальний захист учасників територіальної оборони.

Рух опору став складовою підготовки держави до оборони, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо Сил спеціальних операцій Збройних Сил України», що був схвалений у 2016 році. Водночас у законодавстві України не визначені поняття руху опору, його завдання, порядок організації і ведення, повноваження державних органів та органів місцевого самоврядування з питань руху опору. І найголовніше не були врегульовані питання соціального захисту учасників руху опору.

Організація та ведення територіальної оборони і руху опору потребує широкого залучення громадян України до захисту своєї держави. Тому введено відповідне нове поняття. Зазначені питання врегульовуються законом «Про основи національного спротиву».

Національний спротив – це залучення усього населення до протидії агресору, а також підготовка громадян України до такої протидії. Національний спротив здійснюється по усій території України – населення має можливість долучитись до територіальної оборони, яка організовується в усіх областях, в усіх районах для захисту території країни. У випадку ж окупації або захоплення частини території агресором (противником), на такій території організовується рух опору із залученням якомога ширших верств населення, щоб примусити

агресора відмовитись від своїх планів. Ці два елементи – територіальна оборона і рух опору, є складовими національного спротиву.

Рух опору – невід’ємна складова оборони України, яка є системою воєнних, інформаційних і спеціальних заходів, організація, планування, підготовка і підтримка яких здійснюється з метою відновлення державного суверенітету і територіальної цілісності під час відсічі збройної агресії проти України.

Завданнями руху опору є:

- 1) формування осередків руху опору та набуття ними відповідних спроможностей;
- 2) перешкоджання діям військ (сил) агресора (противника);
- 3) участь у проведенні спеціальних (розвідувальних, інформаційно-психологічних тощо) операцій;
- 4) участь у підготовці громадян України до руху опору. Метою національного спротиву є підвищення обороноздатності держави, надання обороні України всеохоплюючого характеру, сприяння забезпеченню готовності громадян України до національного спротиву.

Завданнями підготовки громадян України до національного спротиву є:

- 1) сприяння набуттю громадянами України готовності та здатності виконання конституційного обов’язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України;
- 2) військово-патріотичне виховання громадян України;
- 3) підготовка населення до умов життєдіяльності в районах ведення (воєнних) бойових дій.

Територіальна оборона складається з декількох складових:

- військової: включає органи військового управління, військові частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України, інші сили і засоби сил безпеки та сил оборони, які залучаються до виконання завдань територіальної оборони;
- цивільної: включає державні органи, органи місцевого самоврядування, які залучаються до територіальної оборони;
- військово-цивільної: включає штаби зон (районів) територіальної оборони та добровольчі формування територіальних громад, які залучаються до територіальної оборони.

Загальне керівництво національним спротивом здійснює Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України через Міністра оборони України.

Комплектування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України здійснюється:

- 1) у мирний час - військовослужбовцями за контрактом та за призовом особами офіцерського складу;
- 2) в особливий період - військовослужбовцями за контрактом, за призовом особами офіцерського складу та територіальним резервом.

Комплектування добровольчих формувань територіальних громад здійснюється на добровільній основі відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Провідна роль в організації та виконанні завдань територіальної оборони належить Силам територіальної оборони Збройних Сил України. Склад сил і засобів, що залучаються до тероборони, визначає Головнокомандувач ЗСУ.

Важливе місце в організації цивільної складової тероборони займають місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Визначальне значення в організації, підготовці, підтримці та виконанні завдань руху опору відводиться Силам спеціальних операцій Збройних Сил України.

Закон також відводить чільне місце питанням підготовки громадян України до національного спротиву, основою якої є їх загальновійськова підготовка.

Безпосереднє керівництво територіальною обороною здійснюється:

- на всій території України – Головнокомандувачем Збройних Сил України через Командувача Сил територіальної оборони ЗСУ;
- у межах військово-сухопутної зони – керівником регіонального управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України через регіональне управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України;
- у межах зони територіальної оборони – керівником зони територіальної оборони через штаб зони територіальної оборони;
- у межах району територіальної оборони – керівником району територіальної оборони через штаб району територіальної оборони.

Керівництво рухом опору здійснює Головнокомандувач Збройних Сил України через Командувача Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

Керівництво підготовкою громадян України до національного спротиву здійснюється Кабінетом міністрів України.

Комплектування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України здійснюється:

- у мирний час – військовослужбовцями за контрактом та за призовом особами офіцерського складу;
- в особливий період – військовослужбовцями за контрактом, за призовом особами офіцерського складу, військовозобов'язаними та резервістами.

Добровольці Сил територіальної оборони Збройних Сил України визнаються учасниками бойових дій та особами з інвалідністю внаслідок війни (відповідно до Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення норм, що регулюють питання визначення категорій осіб, які визнаються ветеранами війни та членами сімей загиблих Захисників і Захисниць України, та надання їм соціальних гарантій" від 15 березня 2022 року № 2121-ІХ, яким внесені зміни до пункту 19 частини першої статті 6 та пункту 11 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»).

◆ Члени добровольчих формувань територіальних громад мають право застосовувати під час виконання завдань територіальної оборони особисту мисливську зброю, стрілецьку зброю, інші види озброєння та боєприпаси до них у Порядку застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони, затвердженому Кабінетом Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1448.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

модуль № 1	Теоретичні основи та елементи національного спротиву в Україні.
тема № 1	Особливості сучасного безпекового середовища України: роль і місце національного спротиву в укріпленні обороноздатності держави. Нормативно правове врегулювання питань територіальної оборони та руху опору України

лекція № 3 **ЗАВДАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СКЛАДОВІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ**

I. Мета лекції:

- 1) опрацювати навчальні питання щодо завдань, організації та складових територіальної оборони.
- 2) сприяти формуванню громадянської свідомості та розуміння національного спротиву в Україні.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS)
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Завдання територіальної оборони.....30 хв.

Організація та складові територіальної оборони.....35 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

У результаті широкомасштабного російського вторгнення у 2022 році в Україну український народ продемонстрував усьому світу неймовірне прагнення до перемоги. Ця трагедія стала природним експериментом, який демонструє не лише певні якості українського народу, а й сучасні тенденції, виклики, можливості українського суспільства.

Сили територіальної оборони Збройних Сил України — наймолодший окремий рід сил ЗСУ. Ще з 2014 року у складі Сухопутних військ існували батальйони територіальної оборони. У 2020 році в структурі Командування Сухопутних військ Збройних Сил України було створене Командування територіальної оборони, яке очолив генерал-майор Анатолій Баргилевич. Загальна чисельність кадрового складу підрозділів територіальної оборони Сухопутних військ на кінець 2021 року складала 580 осіб.

Формування нового роду сил розпочалось 1 січня 2022 року на підставі Закону України «Про основи національного спротиву». У кожній області була створена бригада Сил тероборони, а в кожному районі — батальйон. Також були створені чотири регіональні управління з частинами забезпечення.

Після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року люди, різні за віком, статтю, досвідом та професіями, відклали свої справи і мужньо стали на захист України. Упродовж першого місяця повномасштабної війни до лав Сил територіальної оборони Збройних Сил України приєдналось понад 110 тисяч патріотів.

Зі зброєю в руках бійці Сил територіальної оборони ЗСУ боронили Київ та Харків, звільняли Суми та Херсон, інші міста та населені пункти. Сьогодні підрозділи Сил ТрО продовжують звільняти захоплені території та нещадно бити окупанта.

Територіальна оборона України зорганізована та здійснюється відповідно до Законів України «Про оборону України» (1991), «Про основи національного спротиву» (2021, набув чинності з 01.01.2022), «Про внесення змін до Закону України "Про основи національного спротиву" щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій» (2022), а також «Стратегії воєнної безпеки України» (2021), низки Положень про територіальну оборону, ухвалених Постановами Кабінету Міністрів України.

Територіальна оборона України (тероборона, ТрО) — система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період із метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій.

Основні завдання і заходи щодо підготовки та ведення територіальної оборони України визначені у Законі України «Про основи національного спротиву», який прийнятий 16 липня 2021 року за №1702-IX, та вводиться в дію з 1 січня 2022 року.

Склад, мета і завдання національного спротиву.

Складовими національного спротиву є територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву.

Метою національного спротиву є підвищення обороноздатності держави, надання обороні України всеохоплюючого характеру, сприяння забезпеченню готовності громадян України до національного спротиву.

Завданнями територіальної оборони є:

1) своєчасне реагування та вжиття необхідних заходів щодо оборони території та захисту населення на визначеній місцевості до моменту розгортання в межах такої території угруповання військ (сил) або/чи угруповання об'єднаних сил, призначених для ведення воєнних (бойових) дій з відсічі збройної агресії проти України;

2) участь у посиленні охорони та захисті державного кордону;

3) участь у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків ведення воєнних (бойових) дій;

4) участь у підготовці громадян України до національного спротиву;

5) участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та органів військового управління;

6) участь в охороні та обороні важливих об'єктів і комунікацій, інших критично важливих об'єктів інфраструктури, визначених Кабінетом Міністрів України, та об'єктів обласного, районного, сільського, селищного, міського значення, районного у містах рад, сільських, селищних, порушення функціонування та виведення з ладу яких становлять загрозу для життєдіяльності населення;

7) забезпечення умов для стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил) або їх перегруповання;

8) участь у здійсненні заходів щодо тимчасової заборони або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зон/районів надзвичайних ситуацій та/або ведення воєнних (бойових) дій;

9) участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах;

10) участь у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану в разі його введення на всій території України або в окремих її місцевостях;

11) участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами, іншими збройними формуваннями агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

12) участь в інформаційних заходах, спрямованих на підвищення рівня обороноздатності держави та на протидію інформаційним операціям агресора (противника).

Територіальна оборона ґрунтується на принципах територіальності, масовості, мінімального часу на розгортання та приведення підрозділів територіальної оборони у готовність до дій, єдиначальності, централізації

управління та децентралізації і контрольованої автономності застосування сил і засобів територіальної оборони, активності, рішучості та безперервності ведення територіальної оборони, наполегливості у досягненні мети територіальної оборони, узгодженого, спільного застосування сил і засобів, залучених до ведення територіальної оборони, безперервності взаємодії сил і засобів територіальної оборони, всебічного врахування і повного використання моральних та психологічних факторів.

Територіальна оборона складається з військової, цивільної та військово-цивільної складових.

Цивільна складова територіальної оборони включає державні органи, органи місцевого самоврядування, які залучаються до територіальної оборони.

Військово-цивільна складова територіальної оборони включає штаби зон (районів) територіальної оборони та добровольчі формування територіальних громад, які залучаються до територіальної оборони.

Загальне керівництво національним спротивом здійснює Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України через Міністра оборони України.

Формування та комплектування підрозділів територіальної оборони.

До виконання завдань територіальної оборони в межах повноважень залучаються:

- Збройні Сили України, інші військові формування, відповідні правоохоронні органи,
- регіональні органи і територіальні підрозділи Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України,
- об'єднані загони Державної спеціальної служби транспорту.

Для організації системи територіальної оборони, відповідно до Закону України «Про основи національного спротиву», у Харківській області буде створено дві бригади територіальної оборони: одна в області до складу якої входять 7 окремих батальйонів територіальної оборони (в кожному адміністративному районі по одному батальйону), друга в місті Харкові.

Бригади територіальної оборони залучаються до виконання заходів територіальної оборони виключно в межах м. Харкова та Харківської області.

З оголошенням мобілізації та отримання директиви на формування бригад територіальної оборони, призначений особовий склад призивається на військову службу та набуває правового статусу військовослужбовців.

Добровольчі формування територіальних громад утворюються з урахуванням ресурсних та людських можливостей відповідних територіальних громад.

Комплектування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України здійснюється:

- 1) у мирний час - військовослужбовцями за контрактом та за призовом особами офіцерського складу;
- 2) в особливий період - військовослужбовцями за контрактом, за призовом особами офіцерського складу та територіальним резервом.

До підрозділів територіальної оборони призначаються військовозобов'язані у відповідності до військово-облікових спеціальностей.

Комплектування добровольчих формувань територіальних громад здійснюється на добровільній основі відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Основу добровольчих формувань територіальних громад складають громадяни України, які пройшли військову службу у Збройних Силах України та/або службу в інших військових формуваннях та правоохоронних органах.

Командири добровольчих формувань територіальних громад призначаються Командувачем Сил територіальної оборони Збройних Сил України за погодженням з Командувачем Сил спеціальних операцій Збройних Сил України за поданням командира військової частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України з найбільш підготовлених і вмотивованих членів добровольчих формувань територіальних громад.

Кандидати на посаду командирів добровольчих формувань територіальних громад погоджуються органом місцевого самоврядування, на території якого функціонуватиме таке добровольче формування, та проходять обов'язкову спеціальну перевірку в Службі безпеки України і Національній поліції України у порядку, визначеному законодавством України.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

модуль № 1	Теоретичні основи та елементи національного спротиву в Україні.
тема № 1	Особливості сучасного безпекового середовища України: роль і місце національного спротиву в укріпленні обороноздатності держави. Нормативно правове врегулювання питань територіальної оборони та руху опору України
лекція № 4	ПІДГОТОВКА, РОЗГОРТАННЯ ТА ВВЕДЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ.

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання щодо підготовки, розгортання та введення територіальної оборони України.

2) сприяти формуванню громадянської свідомості та розуміння сутності територіальної оборони та руху опору України.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS)
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Підготовка територіальної оборони30 хв.

Розгортання та введення територіальної оборони.....35 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Повномасштабна збройна агресія російської федерації, що розпочалася 24 лютого 2022 р., стала важким випробуванням для територіальної оборони України. Даючи відсіч збройній агресії РФ, сили ТРО України сьогодні забезпечують виконання не лише життєво важливих завдань збереження та виживання української нації і її державності, а й вирішують надзвичайно важливі геополітичні проблеми як нинішнього, так і майбутнього світового устрою. На полі бою в Україні у практичній площині розв'язується принципове геополітичне питання сучасності про те, який спосіб вибиратимуть держави для свого розвитку у майбутньому: або шлях імперського захоплення нових територій у рамках парадигми перманентного розширення життєвого простору або шлях внутрішнього саморозвитку і удосконаленого освоєння уже наявного, свого ж життєвого простору, користування з його переваг та отримання в результаті цього дивідендів, що властиво демократичним геополітичним парадигмам гармонійної глобалізації.

Етапи розгортання Сил територіальної оборони ЗСУ

I етап. Штат мирного часу (10 тисяч осіб) — постійно діюче командно-штабне ядро Сил територіальної оборони Збройних Сил України з числа військовослужбовців (служба за контрактом).

II етап. Штат особливого періоду (130 тисяч осіб) — складається з резервістів, які пройдуть відбір та укладуть контракт з Силами територіальної оборони Збройних Сил України. За ними буде закріплена штатна зброя, яка зберігатиметься в частині. У ході комплектування частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України резервістами має бути дотримано принцип проживання поблизу місць дислокації конкретного підрозділу, що забезпечить швидке прибуття до частини за наказом для виконання завдань.

III етап. Добровольчі формування територіальних громад (ДФТГ) — будуть розгортатись виключно за поданням Командуючого Сил територіальної оборони Збройних Сил України та за рішенням Головнокомандуючого Збройних сил України в невеликих населених пунктах у разі необхідності. До ДФТГ застосовуються аналогічні управлінські принципи, як і до інших складових Сил територіальної оборони Збройних Сил України – єдиноначальність і вертикаль управління, як це передбачено Стратегічним оборонним бюлетенем.

Завдання та функції Сил територіальної оборони ЗСУ

1. Сили територіальної оборони є допоміжними до Збройних Сил України у цілому. Вони мають забезпечити виконання завдань в межах своєї території в момент, поки йде повноцінне розгортання.
2. Значною мірою розгортання Сил територіальної оборони Збройних Сил України – це спосіб запобігти зовнішній агресії. Ворог знатиме, що в нього немає переваг раптового вторгнення. Що у разі перетину кордону він не зможе пройти жоден міст, його зустрінуть на кожному перехресті. А за цей час будуть розгорнуті основні сили Української Армії.

3. Не менш важливе завдання – підтримувати порядок та безпеку в тилу, контролювати усі комунікації (охороняти і контролювати дороги, мости, тунелі, об'єкти інфраструктури тощо). Це дозволить концентрувати основні сили Української Армії на пріоритетних напрямках.
4. Коли сотні тисяч цивільних громадян будуть підготовлені, знатимуть свій маневр поблизу свого ж дому і зможуть протягом лічених годин вийти на позиції – це створить нову якість оборони.
5. Сформовані батальйони територіальної оборони призначені для виконання завдань, які визначені законами, у своїх зонах і районах територіальної оборони, але за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України можуть залучатися і до виконання інших завдань.

Територія країни поділяється на зони оборони за адміністративними одиницями верхнього рівня (області, міста спеціального статусу, автономна республіка), які своєю чергою підпорядковуються відповідним оперативним командуванням Збройних Сил України до зони відповідальності яких належать ці адміністративні одиниці. Кожен військовий комісаріат формує роту охорони, а обласні військові комісаріати на додачу формують батальйон територіальної оборони (БТрО, 27 батальйонів), кожен районний (міський) військовий комісаріат у районі своєї відповідальності формується від 2 до 5 загонів територіальної оборони, в залежності від покладених завдань (ЗгО, 490 + 111 (райони в містах), 1202 загони, щонайменше, не враховує окуповані території). Приблизна штатна чисельність — 423428 (батальйони: 13284, роти охорони: 75988, загони оборони: 334165) осіб.

Бригада територіальної оборони

- управління (штаб) бригади
- 6 окремих батальйонів територіальної оборони
- рота вогневої підтримки
- рота протидиверсійної боротьби
- мінометна батарея
- підрозділи бойового і тилового забезпечення.
- медичний пункт

Окремий батальйон територіальної оборони

- управління (штаб)
- 4 стрілецькі роти ТрО
- розвідувальний взвод
- взвод зв'язку
- інженерно-саперний взвод
- медичний пункт

чисельність та озброєння — аналогічне до стрілецького батальйону.

Окремий стрілецький батальйон

Структура стрілецького батальйону

управління (штаб) батальйону

- 3 стрілецькі роти

- рота вогневої підтримки
- розвідувальний взвод
- польовий вузол зв'язку
- інженерно-саперний взвод
- взвод матеріального забезпечення
- контрольно-технічний пункт
- медичний пункт
- клуб
- чисельність батальйону — 492 особи
- озброєння: ЗУ-23-2, 82-мм міномет 2Б9 «Волошка», РПГ-7, АК, ПМ
- техніка: автомобільна

Структура загону оборони

- управління загону
- 9 стрілецьких взводів
- господарське відділення
- відділення технічного обслуговування автомобільної техніки
- медичний пункт
- чисельність загону — 278 осіб
- озброєння: РПГ-7, АК, ПМтехніка: автомобільна

Зони територіальної оборони

Зони територіальної оборони формуються за адміністративними одиницями верхнього рівня, тобто, за областями й містами з особливим статусом, а також автономною республікою. Підпорядковуються відповідному оперативному командуванню в межах його зони відповідальності.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 1	Теоретичні основи та елементи національного спротиву в Україні.
тема № 2	Взаємодія і співпраця сил безпеки та оборони у системі національного спротиву. Структурно-функціональна модель організації територіальної оборони в Україні.
лекція № 5	КОМПЛЕКТУВАННЯ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.

I. Мета лекції:

- 1) опрацювати навчальні питання щодо комплектування Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад.
- 2) сприяти формуванню громадянської свідомості та розуміння сутності тероризму та принципів формування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS)
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Комплектування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України.....65 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Російська військова загроза стала визначальним чинником для формування не тільки порядку денного української безпеки, але і загальноєвропейського дискурсу в галузі безпеки. Гібридна війна ведеться супротивником на всій території України та поза її межами. Беручи до уваги цілі ворога, його спроможності, наявні у нього ресурси, сценарії розвитку подій, важливим є усвідомлення, що лише асиметричний підхід дозволить нашій країні зупинити агресію. ТрО є важливою частиною асиметричної стратегії. Розвинена та переформатована система ТрО у відповідності до сучасних викликів та загроз дозволить силам оборони гарантовано зупинити повномасштабну агресію проти України¹. Важливо зауважити, що модернізація та переформування системи ТрО потребуватиме певного часового ресурсу. Затягування у часі прийняття оновлених інструментів системи ТрО є негативним чинником реалізації цілей протистояння РФ на сучасному етапі.

Комплектування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України здійснюється:

1) у мирний час - військовослужбовцями за контрактом та за призовом особами офіцерського складу;

2) в особливий період - військовослужбовцями за контрактом, за призовом особами офіцерського складу та територіальним резервом.

2. Комплектування добровольчих формувань територіальних громад здійснюється на добровільній основі відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

3. До складу добровольчих формувань територіальних громад зараховуються громадяни України, які відповідають вимогам, встановленим Положенням про добровольчі формування територіальних громад, пройшли медичний, професійний та психологічний відбір і підписали контракт добровольця територіальної оборони.

На громадян України, зарахованих до складу добровольчих формувань територіальних громад, під час участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони поширюється дія статутів Збройних Сил України.

4. До складу добровольчих формувань територіальних громад не може бути зарахована особа, яка була раніше засуджена до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, крім реабілітованої, або має дві і більше судимостей за вчинення умисних злочинів.

5. Облік громадян України, які уклали контракт добровольця територіальної оборони, здійснюється територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки.

6. Основу добровольчих формувань територіальних громад складають громадяни України, які пройшли військову службу у Збройних Силах України та/або службу в інших військових формуваннях та правоохоронних органах.

7. Громадяни України, які не проходили військову службу у Збройних Силах України та/або службу в інших військових формуваннях та правоохоронних органах, зараховуються до складу добровольчих формувань територіальних громад після складення ними присяги добровольця територіальної оборони.

8. Командири добровольчих формувань територіальних громад призначаються Командувачем Сил територіальної оборони Збройних Сил України за погодженням з Командувачем Сил спеціальних операцій Збройних Сил України за поданням командира військової частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України з найбільш підготовлених і вмотивованих членів добровольчих формувань територіальних громад.

9. Кандидати на посаду командирів добровольчих формувань територіальних громад проходять обов'язкову спеціальну перевірку в Службі безпеки України і Національній поліції України у порядку, визначеному законодавством України.

Комплектування військових частин Сил територіальної оборони сьогодні здійснюється:

військовослужбовцями за контрактом;

за призовом особами офіцерського складу;

територіальним резервом (резервісти – особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний час та в особливий період).

Комплектування добровольчих формувань територіальних громад здійснюється на добровільній основі цивільними особами.

Відповідно, до складу добровольчих формувань територіальних громад не можуть бути зараховані особи, які проходять дійсну військову службу або перебувають у резерві.

Діяльність добровольчих формувань територіальних громад здійснюється під безпосереднім керівництвом і контролем командира військової частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України за територіальним принципом.

Під час мобілізації добровольці територіальної оборони, які за станом здоров'я придатні до військової служби у воєнний час та мають військово-облікову спеціальність, за потреби призиваються для комплектування військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України та інших складових елементів сил оборони за територіальним принципом.

Отже, добровольче формування територіальної громади – воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони в межах території відповідної територіальної громади.

Територіальна громада в межах території відповідальності може утворювати декілька добровольчих формувань.

У межах завдань територіальної оборони, визначених Законом України «Про основи національного спротиву», добровольчі формування можуть провадити таку діяльність:

1) своєчасно реагувати та вживати необхідних заходів для оборони території та захисту населення на визначеній місцевості до моменту розгортання в межах такої території угруповання військ (сил) або угруповання об'єднаних сил, призначених для ведення воєнних (бойових) дій з відсічі збройної агресії проти України;

2) брати участь у посиленні охорони та захисті державного кордону;

3) брати участь у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків ведення воєнних (бойових) дій;

4) брати участь у підготовці громадян України до національного спротиву;

5) брати участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та органів військового управління;

6) брати участь в охороні та обороні важливих об'єктів і комунікацій, інших критично важливих об'єктів інфраструктури, визначених Кабінетом Міністрів України, та об'єктів підвищеної небезпеки, порушення функціонування та виведення з ладу яких становлять загрозу для життєдіяльності населення;

7) брати участь у забезпеченні умов для стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил) або їх перегрупування;

8) брати участь у здійсненні заходів щодо тимчасової заборони або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зон / районів надзвичайних ситуацій та/або ведення воєнних (бойових) дій разом з Національною поліцією;

9) брати участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах разом з Національною поліцією;

10) брати участь у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану в разі його введення на всій території України або в окремих її місцевостях;

11) брати участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами, іншими збройними формуваннями агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

12) брати участь в інформаційних заходах, спрямованих на підвищення рівня обороноздатності держави та на протидію інформаційним операціям агресора (противника);

13) співпрацювати з органами місцевого самоврядування та військовими частинами Сил територіальної оборони Збройних Сил, збирати та аналізувати інформацію про загрози безпеці територіальної громади та сценарії їх стримування;

14) у співпраці з органами місцевого самоврядування обліковувати, облаштовувати та охороняти місця укриття населення;

15) здійснювати добування, збір та узагальнення інформації, яка впливає на виконання завдань територіальної оборони в межах території територіальної громади;

16) сприяти у здійсненні заходів з протидії інформаційним операціям агресора (противника) в межах території територіальної громади;

17) організовувати навчання членів добровольчих формувань з метою ефективного виконання своїх завдань.

Щодо руху опору

Повторимо, що рух опору є складовим елементом національного спротиву разом із територіальною обороною та підготовкою громадян України до національного спротиву.

Заходи з організації, планування і підготовки руху опору здійснюються в мирний час та особливий період.

Ведення руху опору здійснюється з настанням особливого періоду на тимчасово окупованій території України, території України, яка захоплена агресором (противником) під час збройної агресії проти України.

Провідна роль в організації, підготовці, підтримці та веденні руху опору належить Силам спеціальних операцій Збройних Сил України.

Інформація про форми, методи і засоби виконання завдань руху опору, про взаємодію Сил спеціальних операцій Збройних Сил України з іншими силами і засобами руху опору належить до таємної інформації та підлягає віднесенню у встановленому законом порядку до державної таємниці.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

модуль № 1	Теоретичні основи та елементи національного спротиву в Україні.
тема № 2	Взаємодія і співпраця сил безпеки та оборони у системі національного спротиву. Структурно-функціональна модель організації територіальної оборони в Україні.

Лекція № 6	ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ, ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ, ВЗАЄМОДІЇ, ПІДТРИМКИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ І ЗАСОБІВ, ЯКІ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ.
-------------------	--

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання щодо підготовки та виконання завдань територіальної оборони, порядок організації управління, взаємодії, підтримки та забезпечення сил і засобів, які залучаються до територіальної оборони.

2) сприяти формуванню громадянської свідомості та розуміння сутності завдань територіальної оборони, порядок організації управління, взаємодії, підтримки та забезпечення сил і засобів, які залучаються до територіальної оборони.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS)
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Забезпечення територіальної оборони.....65 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

На сучасному етапі обороноздатність країни включає в себе широкий спектр питань: від класичної військової складової до можливостей протистояти інформаційним атакам РФ. Це диктує необхідність перегляду підходів до формування, організації, підготовки фахівців всіх складових оборонних сил держави.

Щоб сформулювати уявлення про систему підготовки, важливо повернутися до головної ідеї розвитку Сил ТрО. Вона полягає у двох взаємопов'язаних аспектах. Перший аспект – забезпечити відсіч ворогу на нашій території та залучити до цього все суспільство (а не частину армії, як це відбувається дотепер). Другий – створити такі умови, коли весь безпековий сегмент держави (сектор безпеки і оборони або воєнна організація, неважливо, як це назвати) розвиватиметься з урахуванням світових трендів. Останнє передбачає максимальне використання нових технологій, максимально можливий захист вояків, мінімально можливе залучення людей до виконання бойових завдань. Бо, врешті-решт, Україна має перемогти агресивного сусіда - РФ не воєнною силою, а рівнем добробуту суспільства – на тлі здатності стримувати його агресію.

Тож у цьому контексті Сили ТрО є не частиною регулярного війська, а потужним цивільним прошарком населення, добре підготовленим до війни. Саме за рахунок підготовлених, розвинених, озброєних і виключно мотивованих Сил ТрО ЗСУ будуть здатні скорочуватися – із паралельним високотехнологічним переозброєнням.

Власне час згадати, що місцеві адміністрації – це частина суспільства, що бере значну участь у його організації. Тож якщо ключова роль у розвитку ТрО належатиме Міністерству оборони, то влада сама штучно знизить можливості того «національного спротиву», про який мріє.

Заходи з підготовки до територіальної оборони України є складовою частиною всього процесу підготовки держави до її оборони, до них, зокрема, відносяться:

- отримання, аналіз і оцінка інформації щодо загроз, в тому числі й внутрішніх, які впливають на стан та результати ведення територіальної оборони, прогнозування їх розвитку, проведення розвідувальної та інформаційно-аналітичної діяльності;

- розробка (уточнення) планувальних документів з питань територіальної оборони України;

- удосконалення структури, уточнення завдань і функцій Військ (сил) територіальної оборони, добровольчих формувань територіальних громад та забезпечення необхідної чисельності їх особового складу, а також їх розвиток, підготовку і підтримання на належному рівні боєздатності;

- готовність до виконання завдань Військ (сил) територіальної оборони України, визначених органів військового управління (органів управління) територіальної оборони України, сил та засобів, суб'єктів територіальної

оборони, в тому числі й добровольчих формувань (загонів безпеки і оборони), які залучаються до виконання завдань територіальної оборони України;

визначення (уточнення) переліку важливих об'єктів і комунікацій, які підлягають охороні та обороні в особливий період;

створення структури управління територіальною обороною України;

організація взаємодії між силами територіальної оборони та суб'єктами територіальної оборони для виконання завдань;

проведення заходів з оперативного обладнання територій та об'єктів, в тому числі й запасних, на випадок раптового нападу ворога, створення запасів матеріально-технічних засобів, військової, спеціальної та іншої техніки, озброєнь та фондів грошових коштів;

проведення заходів з військово-патріотичного виховання громадян України, підготовки населення до територіальної оборони України;

облік, підготовка та накопичення військово-навчених людських ресурсів для комплектування Військ (сил) територіальної оборони України, інших військових формувань, в тому числі й добровольчих загонів територіальних громад, передбачених штатами воєнного часу;

підготовка до функціонування в бойових умовах органів управління територіальної оборони України, сил і засобів, що передбачені для виконання завдань територіальної оборони України, у тому числі шляхом проведення навчань (тренувань, навчальних зборів, перевірочних та спеціальних зборів, тактичних навчань/ігор), оперативних польових виїздів з територіальної оборони та підготовки населення до оборони України;

підготовка до розгортання сил територіальної оборони України;

здійснення контролю за станом готовності структури територіальної оборони України, органів управління територіальної оборони України, військ, сил та засобів, які передбачені для виконання завдань територіальної оборони України планувальними документами територіальної оборони України, планами охорони та оборони об'єктів і комунікацій, які підлягають охороні та обороні силами територіальної оборони України.

При цьому, заходи з підготовки територіальної оборони України не здійснюються на територіях України, які тимчасово не контролюються Україною.

Таким чином, без існування системи територіальної оборони нашої держави в сучасних умовах, покладаючись виключно на регулярні війська, перемогти ворога, який переважає в живій силі й наявності відповідного озброєння, практично неможливо.

Правовий аспект підготовки населення України до опору російській збройній агресії.

Ст.65 Конституції України наголошує, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є обов'язком громадян України. Відповідно, держава має здійснювати підготовку населення до виконання конституційного обов'язку. Законодавче унормування питань руху опору в Україні почалося з

2016 року, одночасно із створенням Сил спеціальних операцій Збройних Сил України (далі – ССПО ЗС України). Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо Сил спеціальних операцій Збройних Сил України” від 7 липня 2016 року № 1437-VIII було внесено зміни до низки законів України, зокрема:

у статті 3 “Підготовка держави до оборони” Закону України “Про оборону України” від 6 грудня 1991 року № 1932-XII здійснення заходів з планування та підготовки руху опору включено до складових підготовки держави до оборони в мирний час; 01.08.2021 набрав чинності Закон України “Про основи національного спротиву” від 16 липня 2021 року № 1702-IX, який регулює питання руху опору як складової національного спротиву. 01.01.2022 цей Закон введено в дію. Зокрема, цим Законом визначено понятійний апарат (дано визначення термінів “рух опору”, “сили і засоби руху опору”), перелік завдань руху опору, основи його побудови та керівництва, повноваження органів виконавчої влади, органів військового управління ЗС України, інших сил безпеки та сил оборони у сфері руху опору, основи фінансування та матеріально-технічного забезпечення руху опору, а також гарантії соціального і правового захисту осіб, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору. 27 січня 2022 року Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення завдань та основ підготовки і ведення національного спротиву” № 2024-IX, який набрав чинності 19.02.2022.

Відповідно до Постанови уряду № 1443 від 29 грудня 2021 року «Про затвердження Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву» (яка набрала чинності 13 січня 2022 року), загальновійськова підготовка громадян здійснюється у мирний час та особливий період незалежно від політичних та інших уподобань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання з метою формування у суспільстві готовності до сталого спротиву агресору, зокрема в інформаційному просторі, патріотичної свідомості та стійкої мотивації, набуття та підтримання громадянами знань та практичних умінь, необхідних для захисту України.

Загальновійськову підготовку проходять громадяни допризовного, призовного віку, військовозобов’язані, резервісти та інші категорії громадян, які виявили бажання долучитися до національного спротиву.

Загальновійськова підготовка поділяється на початкову та базову підготовку.

Початкова підготовка здійснюється з метою формування у громадян первинних загальновійськових знань та спеціальних компетентностей щодо оборонної свідомості, ознайомлення громадян із місцем та роллю громадянина у зв’язку з усвідомленням свого обов’язку щодо збройного захисту України.

Базова підготовка здійснюється з метою підготовки громадянина, здатного виконувати завдання і у мирний, і воєнний час у бойових умовах, та сприяння набуттю громадянами первинних знань, умінь та навичок щодо порядку поведіння зі зброєю та її застосування, дій на полі бою (пересування

та орієнтування на місцевості), надання домедичної допомоги, а також первинної психологічної допомоги (самопомоги), поводження із саморобними вибуховими пристроями та формування стійких морально-психологічних якостей, необхідних для захисту України.

Загальновійськова підготовка організовується і проводиться згідно з вимогами Конституції України, Закону України від 16 липня 2021 року № 1702-IX «Про основи національного спротиву», Закону України від 25 березня 1992 року № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу», Закону України від 6 грудня 1991 року № 1932-XII «Про оборону України», Закону України від 6 грудня 1991 року № 1934-XII «Про Збройні Сили України», інших нормативно-правових актів, а також цього Порядку.

Відповідно Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення завдань та основ підготовки і ведення національного спротиву», відповідальність за організацію загальновійськової підготовки покладається на Міністерство освіти разом із Міністерством оборони (початкова підготовка); Міноборони разом з іншими зацікавленими центральними органами виконавчої влади (базова підготовка).

Початкова підготовка внесена до Державного стандарту профільної середньої освіти, що реалізується на третьому рівні повної загальної середньої освіти в закладах загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної), професійної вищої, вищої освіти та інших навчальних закладів.

Організація початкової підготовки охоплює:

- планування заходів початкової підготовки;
- військово-професійну орієнтацію, військово-професійне інформування та військово-професійні консультації громадян під час здобуття базової середньої та профільної середньої освіти;
- створення та використання навчальної матеріально-технічної бази закладів освіти;
- всебічне забезпечення проведення початкової підготовки;
- керівництво початковою підготовкою.

Базову підготовку проводить Міноборони разом із зацікавленими органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, волонтерськими, громадськими та спортивними організаціями.

Організація базової підготовки охоплює:

- планування заходів базової підготовки;
- створення та використання навчальної матеріально-технічної бази;
- всебічне забезпечення проведення базової підготовки;
- керівництво базовою підготовкою.

Базова підготовка організовується відповідно до вимог наказів і директив Міноборони, Головнокомандувача Збройних Сил, Генерального штабу Збройних Сил на підставі досвіду, отриманого під час ведення бойових дій у районі проведення операції Об'єднаних сил, стандартів підготовки збройних сил держав-членів НАТО.

Під час організації проведення базової підготовки визначаються:

- кількість громадян, з якими буде проводитися базова підготовка;
- завдання, час, місце, порядок проведення такої підготовки;
- порядок здійснення заходів базової підготовки;
- потреба в підготовці спеціалістів для проведення їхнього навчання у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та навчальних центрах Збройних Сил.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення загальновійськової підготовки громадян здійснюється коштом державного бюджету, видатків місцевих бюджетів, а також з інших не заборонених законодавством джерел.

В умовах зростання ризиків порушення кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури, все більшої кількості витоків інформації, компрометації даних, атак вимагачів тощо, ми постійно чуємо від представників держави заяви про нестачу професіоналів у галузі кібербезпеки. Тобто існує нестача фахівців, які володіють необхідними навичками, знаннями та досвідом для захисту державної та критичної інфраструктури з одного боку, а з іншого тих, хто зможе дати асиметричну відповідь на акти агресії в кіберпросторі – кіберсолдат.

Проблемою для створення ефективних кібервійськ, в тому числі, є відсутність відповідного правового поля. Бо для проведення спеціальних кібероперацій необхідно сформувавши правове поле, яке сьогодні відсутнє. Одним із завдань робочої групи, створеної при апараті РНБО України є напрацювання відповідних змін до законодавства.

Але, на наш погляд, питання про власне забезпечення кадрами наразі більш актуальне. Давайте розглянемо існуючі моделі та досвід забезпечення відповідних служб кадрами.

Програми підготовки резервістів Збройних Сил, час та строки проведення підготовки визначаються Генеральним штабом Збройних Сил, а в інших військових формуваннях - їх керівниками за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил.

З громадянами, яких виключено з військового обліку, базова підготовка проводиться відповідно до вимог [Закону України](#) «Про основи національного спротиву» та цього Порядку за відповідною програмою підготовки, яка визначається Генеральним штабом Збройних Сил.

Базова підготовка проводиться у формі навчальних занять із загально-військових дисциплін та навчальних зборів, які застосовуються у Збройних Силах та інших утворених відповідно до законодавства військових формуваннях, за відповідними програмами.

Громадяни зобов'язані прибути до визначених місць збору в установлений час у день початку заходів підготовки.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 1	Теоретичні основи та елементи національного спротиву в Україні.
тема № 2	Взаємодія і співпраця сил безпеки та оборони у системі національного спротиву. Структурно-функціональна модель організації територіальної оборони в Україні.

лекція № 7	ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО І ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У НАЦІОНАЛЬНОМУ СПРОТИВІ.
------------	---

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання щодо гарантій соціального і правового захисту військовослужбовців та членів добровольчих формувань територіальних громад, які беруть участь у національному спротиві.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Гарантії соціального і правового захисту військовослужбовців та членів добровольчих формувань територіальних громад, які беруть участь у національному спротиві65 хв.

Загальні висновки7 хв.

Тези лекції

Російська військова загроза стала визначальним чинником для формування не тільки порядку денного української безпеки, але і загальноєвропейського дискурсу в галузі безпеки. Гібридна війна ведеться супротивником на всій території України та поза її межами. Російська агресія, яка є визначальною загрозою українській безпеці, незалежності та недоторканості територій нашої держави, має комплексний характер. Перед українською стороною постає необхідність протистояти гібридним діям РФ одночасно у військовій, правоохоронній, інформаційній, кібернетичній, енергетичній сферах, сфері прав людини, національних меншин, корінних народів та міжконфесійних відносин, сфері історичної політики, аби не дозволити опонентові досягти вигідних йому суспільно-політичних наслідків у державі.

Правовий статус та соціальні гарантії добровольців територіальної оборони

Територіальна оборона є частиною Збройних Сил України. На добровольців під час участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони поширюється дія статутів Збройних Сил України.

Добровольче формування територіальної громади — воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони в межах території відповідної територіальної громади.

Комплектування добровольчих формувань територіальних громад здійснюється на добровільній основі відповідно до Положення про Добровольчі формування територіальних громад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 року №1449.

Доброволець Сил територіальної оборони Збройних Сил України — це громадянин України або іноземець чи особа без громадянства, який перебуває в Україні на законних підставах впродовж останніх п'яти років та на добровільній основі зарахований до проходження служби у складі добровольчого формування Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

Щоб стати добровольцем територіальної оборони потрібно:

- мати вік від 18 років, проживати на території громади, де діє добровольче формування,
- пройти медичний, професійний та психологічний відбір (перевірку),
- подати заяву на ім'я командира добровольчого формування, який протягом 7 днів ухвалює рішення про зарахування до добровольчого формування або відмову,
- укласти контракт добровольця територіальної оборони, форма якого затверджено Наказом Міністерства оборони України від 07.03.2022 року №84.

- отримати посвідчення добровольця встановленої форми протягом 30 днів.

Таким чином, добровольцем є особа, яка уклала контракт добровольця територіальної оборони та якій видано посвідчення добровольця територіальної оборони.

Контракт добровольця територіальної оборони укладається з командиром добровольчого формування на добровільній основі, на час виконання державних та/або громадських обов'язків, маючи усі права, свободи, гарантії, закріплені Конституцією України, Кодексом законів про працю України, відповідно до Закону України «Про основи національного спротиву» та Положення про добровольчі формування територіальних громад.

Контракт укладається строком на три роки.

Але може бути достроково припинено (розірвано) з ініціативи Командира або Добровольця в порядку та на підставах, визначених п. 23 Положення про Добровольчі формування територіальних громад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 року №1449. Припинення контракту добровольця територіальної оборони має наслідком припинення членства в добровольчому формуванні.

Контракт добровольця територіальної оборони укладається в 4-х примірниках.

Примірники контракту добровольця територіальної оборони надаються:

- члену добровольчого формування,
- командирі військової частини Сил територіальної оборони Збройних Сил,
- командирі добровольчого формування,
- керівнику територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

Облік громадян України, які уклали контракт добровольця територіальної оборони, ведеться територіальним центром комплектування та соціальної підтримки за територіальним принципом.

Командир добровольчого формування веде іменний список добровольчого формування.

Таким чином, в підтвердження статусу добровольця територіальної оборони, останній повинен мати контракт та посвідчення добровольця територіальної оборони.

Копії цих документів працівник має надати роботодавцю для подальшого вирішення оформлення трудових відносин працівника-добровольця під час дії його контракту.

Дії роботодавця щодо працівника-добровольця.

В залежності від обставин: робочого часу, який витрачає працівник для виконання обов'язків добровольця, об'єму роботи, домовленостей між роботодавцем та працівником є три варіанти трудових відносин з працівником на час укладення ним контракту добровольця:

Видати наказ про увільнення працівника від виконання роботи у зв'язку із зарахуванням до складу добровольчого формування Сил територіальної оборони Збройних сил України на період воєнного стану.

Підставою видачі наказу є контракт добровольця територіальної оборони.

Враховуючи воєнний стан та активні бойові дії, доброволець не завжди може принести роботодавцю контракт. Тому в даних умовах для видачі такого наказу буде достатньо фото або скан контракту на електронну пошту або на будь-який месенджер роботодавця, а у разі неможливості – усного повідомлення від працівника.

Щодо оплати в період увільнення працівника, кожен роботодавець вирішує для себе: або виплачувати середній заробіток, як вказано в ст. 119 Кодексу Законів про Працю, або (за можливості) виплачувати повну заробітну плату, про що слід вказати в наказі.

У таблиці обліку використання робочого часу проставляється відмітка «ІН» (інший невідпрацьований час, передбачений законодавством (виконання державних і громадських обов'язків, допризовна підготовка, військові збори, донорські, відгул і т. ін.).

Видати наказ про гнучкий режим робочого часу з врахуванням часу залучення працівника до обов'язків як доброволець.

Підставою видачі цього наказу є заява працівника-добровольця. Розмір заробітної може бути з врахуванням відпрацьованого часу, але не менше мінімальної.

Якщо працівник-доброволець може «суміщати» роботу та обов'язки добровольця без шкоди робочому процесу, то жодних наказів роботодавця не видає, а заробітна плата виплачується згідно умов трудового договору.

За працівником, який уклав контракт добровольця територіальної оборони, зберігається посада та середній заробіток, як і для військовослужбовців, які прямо зазначені в ст. 119 Кодексу Законів про Працю.

Не дивлячись на те, що ст. 119 КЗпП не містить прямої вказівки на добровольців, останні все ж такі мають такі гарантії виходячи з наступного:

- Добровольчі формування у межах завдань територіальної оборони можуть провадити діяльність, яка визначена п. 2. Положенням, що за своєю суттю є виконання державних або громадських обов'язків, які здійснюються у робочий час.

- На громадян України, зарахованих до складу добровольчих формувань територіальних громад, під час участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони поширюється дія статутів Збройних Сил України.

- Відповідно до затвердженої Форми контракту, доброволець уклавши контракт, виконує державні та/або громадські обов'язки, маючи усі права, свободи, гарантії, закріплені, зокрема, Кодексом законів про працю України, Закону та Положення. Держава, від імені якої виступає Командир, зобов'язується забезпечити належні умови для виконання

- На добровольців під час їх участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони поширюються гарантії соціального і правового

захисту, передбачені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Отже, трудові права добровольців територіальної оборони, такі самі як у військовослужбовці.

Відповідно до частини першої статті 119 Кодексу Законів про Працю на час виконання державних або громадських обов'язків, якщо за чинним законодавством України ці обов'язки можуть здійснюватися у робочий час, працівникам гарантується збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку.

Соціальні гарантії добровольців територіальної оборони це:

- визначені ст. 119 Кодексу Законів про Працю,
- визначені статутом Збройних Сил України,
- визначені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»,
- отримання статусу ветерана війни за активні бойові дії відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (ст. 25 Закону).
- Законом України №7151 «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», прирівняли добровольців територіальної оборони до ветеранів війни. Внесено до пункту 19 частини першої статті 6 та пункту 11 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» зміни, якими добровольців Сил територіальної оборони Збройних Сил України визнаватимуться учасниками бойових дій та особами з інвалідністю внаслідок війни;
- право на призначення та виплату одноразової грошової допомоги, медичне забезпечення у разі смерті (загибелі), встановлення інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності, що настали у зв'язку з виконанням завдань добровольця (ст. 25 Закону),
- відшкодування збитків у зв'язку із затриманням, арештом або засудженням незаконними органами чи формуваннями, утвореними на тимчасово окупованих територіях України, або органами чи формуваннями країни, яка здійснює збройну агресію проти України, особам, залученим до конфіденційного співробітництва із Силами спеціальних операцій Збройних Сил.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЙ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 1	Теоретичні основи та елементи національного спротиву в Україні.
тема № 3	Підготовка громадян України до національного спротиву. Кіберрезерв сил територіальної оборони.
лекція № 8	ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ТА ОБОРОНИ ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ І КОМУНІКАЦІЙ, КРИТИЧНО ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ, ОБ'ЄКТІВ ОБЛАСНОГО, РАЙОННОГО, СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ЗНАЧЕННЯ.

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання організації охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій, критично важливих об'єктів інфраструктури, об'єктів обласного, районного, сільського, селищного, міського значення.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Охорона особливо важливих об'єктів і комунікацій30 хв.

Оборона особливо важливих об'єктів і комунікацій
у воєнний час35 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Важливим завданням держави в таких умовах агресії з боку РФ є врахування комплексності загроз, поступового їх переміщення від лінії фронту на Донбасі в тил, і вибудування системи Територіальної оборони (ТрО) держави у такий спосіб, щоб повною мірою забезпечувати національну всеохоплюючу резилієнтність/стійкість. Експерти Центру оборонних стратегій (ЦОС) пропонують власне бачення цільової моделі ТрО, метою якої є досягнення такого стану безпеки національної території, громад, окремих громадян, за якого забезпечується стале функціонування інститутів держави, повна реалізація конституційних прав і свобод громадян. Ця модель базується на двох основних принципах – територіальності і широкого залучення населення до охорони особливо важливих об'єктів і комунікацій

У зв'язку з постійною загрозою виведення особливо важливих об'єктів і комунікацій із ладу одним з найголовніших завдань в їх роботі є забезпечення всебічної безпеки в їх життєдіяльності.

Забезпечення всебічної безпеки особливо важливих об'єктів – це комплекс організаційно-правових, оперативно-розшукових, режимних, інженерно-технічних заходів та військових дій, спрямованих на забезпечення комплексної безпеки об'єкта.

Виходячи із значимості об'єктів, їх розмірів, території, яку займають, місця дислокації на кожному з них організується своя система безпеки.

Головною метою системи безпеки є забезпечення стійкого функціонування об'єкта та запобігання загрозам його безпеці, захист законних інтересів від протиправних посягань, охорона життя та здоров'я персоналу, недопущення розкрадання матеріально-технічних засобів, знищення майна та цінностей, розголошення, втрати, витоку, перекручування й знищення інформації та її носіїв, які становлять державну таємницю.

Іншою метою системи безпеки є формування цілісного уявлення щодо системи забезпечення безпеки об'єкта та взаємне пов'язування різних елементів цієї системи, визначення шляхів реалізації заходів, які забезпечують необхідний рівень надійної захищеності об'єктів.

Завданнями системи безпеки є:

- прогнозування та своєчасне виявлення й усунення загроз безпеці персоналу та ресурсам об'єкта; причин та умов, що сприяють завданню фінансової, матеріальної та моральної шкоди, порушенню нормального функціонування та розвитку об'єкта;

- віднесення інформації до категорії обмеженого доступу (державної, службової, банківської, комерційної, іншої конфіденційної інформації, що підлягає захисту від неправомірного використання), а інших ресурсів – до різних рівнів уразливості (небезпеки) і таких що підлягають збереженню;

- створення механізму та умов оперативного реагування на загрози безпеці та прояви негативних тенденцій у функціонуванні об'єкта;

– ефективно запобігання загрозам персоналу та посяганням на ресурси (на підставі правових, організаційних та інженерно-технічних заходів і засобів забезпечення безпеки);

– створення умов для максимально можливого відшкодування та локалізації збитку, завданого неправомірними діями фізичних і юридичних осіб, послаблення негативного впливу наслідків порушення безпеки.

Суть забезпечення комплексної безпеки об'єкта полягає у втіленні в життя трьох принципів:

- визначення мети (об'єктів) захисту (кого і що захищати);
- визначення й оцінка загроз (від кого або від чого захищати);
- розроблення і реалізація адекватних заходів захисту (як захищати).

До об'єктів, які підлягають захисту від потенційних загроз та протиправних посягань відносять:

- персонал об'єкта (керівний склад, персонал, який має безпосередній доступ до майна та поінформований щодо відомостей, які становлять державну таємницю);
- майно (устаткування, матеріальні цінності, стратегічні види сировини та продукції, документація і т. ін.);
- інформація та її носії (з обмеженим доступом: державна, службова, комерційна таємниця на паперовій, магнітній, оптичній основі, інформаційні масиви й бази даних, програмне забезпечення, інформативні фізичні поля різного характеру);
- засоби і системи інформатизації з обмеженим доступом (автоматизовані системи та обчислювальні мережі різного рівня й призначення, мережі телеграфного, телефонного, факсимільного, радіо- і космічного зв'язку, технічні засоби передачі інформації, засоби розмноження та відображення інформації, допоміжні технічні засоби й системи);
- технічні засоби та системи охорони, захисту матеріальних й інформаційних ресурсів.

Система забезпечення комплексної безпеки об'єкта повинна бути сформована в такий спосіб, щоб за допомогою людей та технічних заходів ефективно запобігати і протистояти перерахованим вище загрозам шляхом вжиття адекватних заходів захисту.

Організаційно-правові заходи – комплекс організаційних та нормативно-законодавчих (на всіх щаблях керівництва) дій, спрямованих на створення відповідних умов та режимів і порядку для функціонування особливо важливого об'єкта в цілому.

Оперативно-розшукові заходи - комплекс дій, спрямованих на отримання повної упереджувальної і достовірної інформації про загрози та їх джерела, з використанням усіх наявних оперативних сил та засобів.

Режимні заходи - комплекс дій, спрямованих на створення на особливо важливому об'єкті та навколо нього певного режиму. Проводяться

адміністрацією об'єкта, військовою (спеціальною) охороною за участю органів чи підрозділів Служби безпеки України, які займаються контррозвідальним забезпеченням та забезпеченням охорони державної таємниці на об'єкті. Їх завдання - забезпечення збереження таємних відомостей про об'єкт, а в поєднанні з іншими заходами і охорони об'єкта.

Для встановлення та підтримання режиму на кожному особливо важливому об'єкті встановлюється пропускний та внутрішньо об'єктовий режим, призначається заступник директора з режиму та охорони і утворюється одна чи декілька комендатур. Кожному особливо важливому об'єктові, як правило, надається відповідна характеристика його діяльності, легенда прикриття. Навколо об'єкта, по його периметру, створюється заборонена зона, ширина якої, залежно від характеру об'єкта та умов його розташування, може бути 10 - 50 м, а на водних ділянках - до 400 м.

Інженерно-технічні заходи - здійснюються адміністрацією об'єкта узгоджено з іншими уповноваженими органами (міністерствами, відомствами, організаціями, установами, підприємствами) з метою проектування, обладнання, встановлення, експлуатації та удосконалення споруд і засобів для охорони, маскуванню та підготовки об'єктів до оборони.

Організація і функціонування системи безпеки об'єктів повинна відповідати певним принципам.

Комплексність:

– забезпечення безпеки персоналу, матеріальних та інших ресурсів від можливих загроз усіма доступними законними засобами, методами та заходами; забезпечення безпеки інформаційних ресурсів протягом усього їх життєвого циклу, на всіх технологічних етапах їх оброблення та використання, у всіх режимах функціонування.

Комплексністю, використання різнорідних та різновідомчих сил та засобів досягається забезпеченням відповідного режиму й охорони об'єкта. А організацією спеціального діловодства з орієнтуванням на захист державної, службової та комерційної таємниці, заходами із підбору та розстановки кадрів, широким використанням технічних засобів безпеки і захисту інформації, розгорнутої інформаційної, інформаційно-аналітичної, пропагандистської та профілактичної діяльності досягається заборона витоку інформації з обмеженим доступом за межі ОВО.

Своєчасність – забезпечує попереджувальний характер заходів забезпечення безпеки. Вона передбачає постановку завдань щодо створення комплексної безпеки на початкових стадіях розроблення системи безпеки (здійснюється на підставі аналізу та прогнозування змін обстановки, загроз безпеці об'єкта), а також розроблення ефективних заходів попередження злочинів щодо об'єкта та персоналу.

Безперервність. Вважається, що злочинні елементи постійно шукають можливість, щоб обійти захисні заходи, застосовуючи для цього легальні та нелегальні методи.

Активність. Захищати інтереси об'єкта необхідно з достатнім ступенем наполегливості, широко використовуючи маневри силами та засобами

забезпечення безпеки та нестандартні заходи захисту.

Законність. Передбачає розроблення систем безпеки на підставі чинного законодавства у сферах діяльності об'єкта, інформатизації та захисту інформації, інших нормативних актів щодо безпеки, затверджених органами державного управління в межах їх компетенції, із застосуванням усіх дозволених методів попередження, виявлення, припинення правопорушень.

Обґрунтованість. Можливості та засоби захисту, які використовуються, повинні бути реалізовані на сучасному рівні розвитку науки і техніки, обґрунтовані з погляду заданого рівня безпеки і відповідати встановленим вимогам та нормам.

Економічна доцільність і співвідношення можливих збитків і витрат на забезпечення безпеки. У всіх випадках вартість системи безпеки повинна бути меншою за розмір можливого збитку від будь-якого виду ризику.

Спеціалізація. Задіяння до розроблення та впровадження заходів та засобів захисту спеціалізованих організацій, найбільш підготованих для конкретного виду діяльності із забезпечення безпеки, які мають досвід практичної роботи та державну ліцензію на право надавання послуг у цій сфері. Експлуатація технічних засобів і реалізація заходів безпеки повинні здійснюватись професійно підготовленими спеціалістами охорони об'єкта, його функціональних та обслуговуючих підрозділів.

Взаємодія і координація. Означає здійснення заходів забезпечення охорони на підставі чіткого взаємозв'язку відповідних підрозділів і служб, сторонніх спеціалізованих організацій у цій області, координації їх зусиль для досягнення поставленої мети, а також співробітництво і взаємодію з органами державного управління та правоохоронними органами.

Удосконаленість. Передбачає удосконалення заходів та засобів захисту на підставі власного досвіду, появи новітніх технологій, технічних засобів з урахуванням змін у методах і засобах розвідки та шпіонажу, нормативно-технічних вимог і вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Централізація управління. Передбачає самостійне функціонування системи охорони за єдиними правовими, організаційними, функціональними і методологічними принципами та централізоване управління діяльністю системи безпеки.

Система охоронних заходів повинна передбачати:

- багаторубіжність побудови охорони (території, будинку, приміщення);
- комплексне застосування сучасних технічних засобів охорони, виявлення, спостереження, збір і оброблення інформації, яка забезпечує достовірне відображення та об'єктивне документування подій;
- надійні інженерні, технічні, інженерно-технічні та й інші види захисту ймовірних шляхів несанкціонованого вторгнення за охоронювані межі;
- стійку (дубльовану) систему зв'язку й управління всіх взаємодіючих в охороні структур;
- високу підготовку і готовність основних та резервних сил охорони до оперативної протидії правопорушникам;

– самоохорону персоналу.

Залежно від ступеня важливості об'єкта, його розмірів, протяжності периметра, кількості контрольно-пропускних пунктів, розмірів і кількості режимних приміщень, способу охорони, інтенсивності пересікання КПП людьми та транспортом, топографічних та тактичних властивостей місцевості й інших чинників визначається потреба в особовому складі та рівень його підготовки.

Особовий склад – головна та вирішальна сила у виконанні службових і бойових завдань щодо охорони та оборони об'єкта.

Для виконання поставлених завдань підрозділи (частини, служби, відділи) охорони, крім зазначеного вище, можуть мати бойову та спеціальну техніку, інженерні, технічні, інженерно-технічні та інші засоби, різні види транспорту, засоби зв'язку та службових собак.

Охороняючи об'єкт, особовий склад керується основними законодавчими актами України, відомчими та об'єктовими інструкціями і здійснює:

- охорону території, будівель, інженерних, технічних та інших споруд, комунікацій;
- охорону приміщень з обмеженими доступом і спостереження за ними;
- охорону устаткування та пересувних носіїв інформації;
- контролювання доступу до контрольованих зон;
- заходи щодо виявлення і нейтралізації візуального спостереження за об'єктом та передумов роботи технічної розвідки;
- протипожежний захист;
- блокування дій правопорушників;
- взаємодію з іншими силами, які беруть участь в охороні та обороні об'єкта.

Бойова та спеціальна техніка використовується особовим складом для охорони та оборони об'єкта. Основне її призначення полягає у створенні надійного фізичного і технічного захисту на об'єкті та навколо нього при веденні боротьби з диверсійно-розвідувальними силами, іншими збройними формуваннями агресора, незаконно утвореними антидержавними збройними формуваннями та злочинцями для локалізації та ліквідації їх протиправної діяльності, а також для посилення охорони і оборони об'єктів при ускладненні оперативної обстановки.

Інженерно-технічні засоби, залежно від їх видів, кількості, способів застосування можуть відігравати велику роль у системі охорони або бути суттєвим засобом їх посилення. Залежно від характеру об'єкта, умов його розташування, способів охорони та тактичних властивостей місцевості в охороні та обороні особливо важливих об'єктів застосовуються інженерні та технічні засоби охорони.

До інженерних засобів охорони відносять загородження об'єкта, дротяні загородження, мінно-підривні загородження, контрольно-слідові смуги, стежки для охорони, інженерне облаштування постів, інженерні та інші фортифікаційні споруди (окопи, траншеї, бліндажі). Всі ці споруди та загородження призначені

для створення фізичних перешкод на шляху злочинців до об'єкта, що охороняється, і створюються, як правило, в забороненій зоні та на підступах до об'єкту.

Технічними засобами охорони є механічні, електронно-механічні, електромеханічні, телевізійні, оптичні, акустичні, лазерні, радіо-, радіолокаційні, кабельні та інші пристрої, системи й споруди, а також охоронне освітлення. Вони призначені для виявлення та фіксування появи злочинців та їх протиправних дій на об'єкті й навколо нього. Вони здатні виконувати функції захисту самотійно або в комплексі з іншими засобами.

Інженерні та технічні засоби призначені для ускладнення дій порушників; для визначення місця, часу та напрямку їх руху; для подачі звукових та інших сигналів до варткових приміщень і на пости про проникнення в заборонену зону, режимні приміщення; для забезпечення контролю за станом захисних зон, позначення їх кордонів та створення військовими силами необхідних умов для успішного виконання завдань із охорони об'єкта.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 2	Основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні.
тема № 1	Основні принципи, зміст та організаційно-правові основи проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації.
лекція № 9	МОБІЛІЗАЦІЯ – ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН.

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання щодо підготовки, розгортання та введення мобілізаційної роботи в Україні.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Мобілізація – історія, сучасність та досвід інших країн30 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Розпочинаючи широкомасштабну збройну агресію проти України, цинічно названу “спеціальною воєнною операцією”, військово-політичне керівництво російської федерації першим ударом мало за мету знищити важливі військові та інші критичні об’єкти інфраструктури, паралізувати управління державою та спричинити хаос і паніку в суспільстві й за кілька днів захопити Київ та окупувати територію нашої країни. Для досягнення цієї мети Кремль зробив ставку на високоточну зброю, зокрема, балістичні ракети та крилаті ракети повітряного і морського базування. В таких умовах велике значення мають мобілізаційні спроможності держави.

Зародження і формування мобілізації в зарубіжних країнах аналогічно розвитку мобілізаційної підготовки в Стародавній Русі сягає глибокої давнини, коли військовим сутичкам передувала мобілізація військової сили. У зв'язку з необхідністю захисту від нападу кочівників виникла необхідність створення військової примітивної організації. Вона складалася в основному з працездатних членів громад (племені, роду). Готовність до швидкого переходу від мирної праці до ведення війни була на високому рівні. Мобілізаційні заходи простежуються в Стародавньому Єгипті (XX-XIX ст. До н.е.). Існував поділ армії на склад мирного і воєнного часу. Армія мирного часу складалася з «каласирів» (загонів озброєних людей). Велика частина каласирів перебувала в резерві, а при необхідності їх призивали на військову службу.

Основна маса солдатів, в тому числі і в резерві, служила, як правило, на кордоні і в фортецях, а також охороняла караванні шляхи і водні джерела. У разі загрози нападу або для застосування нападу.

Мобілізація проводилася під час військової кампанії, тобто збільшення складу і чисельності армії за рахунок призову чергового віку і резерву (резерву) до необхідної кількості; підготовка облогових знарядь, бойових колісниць, табірної майна, приведення фортеці в бойову готовність, посилення охорони торгових шляхів і водних джерел.

Вперше мобілізаційні заходи фіксуються в мобілізаційних документах - документах мобілізаційного планування: з'являється план мобілізації римського ополчення. Зміст Мобілізаційного плану римського ополчення включало в себе списки призовників, списки пунктів збору легіонів і загальні місця збору всієї армії. Був визначений спосіб оповіщення для мобілізації - сигнал («червоний прапор», висить на Капітолії). За сигналом бойової готовності призовники одягалися у встановлений обмундирування (військовий) і прямували до місця збору (пункту збору), де віддавалися накази про зброю і дату маршу. По можливості вживалися заходи по згуртуванню і збору військ. Таким чином, в цей період з'являються дві складові мобілізаційного розгортання - мобілізація і бойове злагодження військ.

У 300 р. до н. е. починається поступовий перехід до формування і співутримання постійної армії. У Македонії з'являється постійна перша армія. Особливості постійної армії полягали в наступному:

- Утримання за рахунок держави;
- Вербування здійснювалося шляхом вербування (вербування) на службу до 20 років (основу найманців-добровольців складають бідні верстви населення власної країни і підкорені і залежні народи).

На початку нашої ери починає впроваджуватися система рекрутингу. Його основа полягала в тому, що кожен великий власник латифундії (маєтку) в залежності від розміру належних йому земель зобов'язаний був постачати війську певну кількість озброєних і споряджених воїнів - кінних і піших.

Однак у зв'язку з тим, що на зорі виникнення рабовласницьких держав спостерігався яскравий приріст населення і розвиток засобів виробництва, це спричинило за собою інтенсивність і масштаби воєн, що вимагало збільшення чисельності і зростання армії.

Уже з XIII в. відбувається повернення спочатку в постійну професійну армію, а потім і в масу, сформовану на основі військової служби. Яскравим підтвердженням цього є Франція, де в 1445 році вперше в Європі була створена постійна армія уродженців країни. Він складався з важкої кінноти, кінних і піших лучників. При цьому чисельність військ в мирний і воєнний час становила майже те ж саме. Тому мобілізація зводилася до постачання військ додатковим провіантом і обозами. Це було просто і не вимагало накопичення запасу військово-підготовлених призовників.

Починаючи з середини XIX століття в більшості країн мобілізація стала плануватися в деталях - від генштабу до військової частини. Водночас мобілізаційне планування почало відображати порядок організації та здійснення мобілізаційних заходів, розподіл відповідальності між органами державної та військової сфери управління, терміни, послідовність пересування військ, їх концентрацію та розгортання на театрі бойових дій, а також комплексне забезпечення та використання інфраструктури різного призначення.

Особливу увагу слід приділити мобілізаційному плануванню Німеччини. Фактично відразу після поразки в Першій світовій війні Німеччина починає готуватися до мобілізаційного розгортання армії.

У 1926 році був розроблений план А, згідно з яким планується збільшення чисельності мирної армії, триразове збільшення дивізій. Був підготовлений мобілізаційний план на 1939-1940 роки - «Білий план» (директива про стратегічне розгортання), відповідно до цих документів мало відбутися розгортання армії воєнного часу.

Мобілізаційний план на 1939-1940 роки передбачав:

1. прискорення і систематичне здійснення мобілізаційного розгортання безпосередньо перед війною;
2. проведення мобілізації (загальної або часткової) без офіційного оголошення війни (варіант «Х»);
3. можливість мобілізації з офіційним оголошенням війни (варіант «моб.»).

Основними мобілізаційними заходами за планом були: збільшення дивізій, укомплектованість військ особовим складом воєнного часу, визначення термінів переведення мобільних підрозділів до штабу воєнного часу, порядок мобілізації піхотних дивізій, терміни мобілізаційної готовності. Значна частина формувань мирного часу мала таку організаційну структуру, яка легко дозволяла привести їх чисельність до держав воєнного часу без оголошення будь-якої мобілізації, наприклад, під виглядом призову резервістів і залучення транспортних засобів до навчань. Велика увага приділялася мобілізаційним навчанням і пробним мобілізаціям, накопиченню мобілізаційних людських резервів.

24 червня 1937 року директивою військового міністра Бломберга було створення системи прихованої мобілізації збройних сил гітлерівської Німеччини. Були розроблені мобілізаційні плани: план Отто, план Грюена.

Відповідно до планів були проведені мобілізаційні заходи:

план «Оттон» - в березні 1938 р. була проведена перша часткова мобілізація (аншлюс Австрії);

План «Грюн» - восени 1938 року вдруге була проведена часткова мобілізація (анексія Судетської області). Особливістю подій стало те, що мобілізація військ вперше здійснювалася під виглядом призову резервістів на «навчальні табори і маневри». З тих пір цей принцип став постійним елементом прихованої мобілізації.

Для якісного здійснення мобілізаційних заходів безпосередньо під час війни виникла необхідність розділити мобілізаційні заходи на домобілізаційний період.

Домобілізаційний період поділявся на 3 етапи, які відповідали ступеням мобілізаційної готовності:

1. стадія мобілізаційної готовності;
2. етап підвищеної мобілізаційної готовності;
3. Початок мобілізації

Відбувся поділ домобілізованих заходів на групи:

1. «підготовка»;
2. «похідна готовність»;
3. "застава".

До групи «підготовчих» заходів входили: включення спеціальних телефонних мереж першого етапу; приведення радіозв'язку в постійні умови готовності; посилення служби безпеки; призупинення руху військових частин; припинення відряджень і відпусток; підготовка військових складів і роздача боєприпасів і техніки; заборона відпусток і т.д.

До другої групи заходів «похідної готовності» належали: виклик фахівців; приведення військових частин у повну бойову готовність; підготовка паливно-мастильних матеріалів; заряджання ешелонів боєприпасами; розгортання особового складу мирного часу в пунктах мобілізації нових формувань; введення в дію положень про вищі органи управління армією воєнного часу, приведення в похідну готовність заздалегідь спланованих військових частин і штабів і т.д.

До третьої групи «охоронних» заходів належали: включення спеціальних телефонних мереж другої черги; обмеження або закриття перетину кордону; окупація частини прикордонних укріплень; прискорена підготовка до застосування прикордонних військ; підпільна мобілізація військових частин поблизу кордону; проведення заходів щодо створення бар'єрів; підготовка до знищення; евакуація цивільного населення з прикордонних районів.

Так, відповідно до досвіду формування та зародження мобілізаційних та мобілізаційних заходів іноземних

Ми можемо спостерігати, що в основному ці заходи проводилися для ведення військових операцій. У всі часи їм приділялася велика увага з боку глав держав.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 2	Основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні.
тема № 1	Основні принципи, зміст та організаційно-правові основи проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації
лекція № 10	ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО ПОРЯДОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ.

I. Мета лекції:

1) опрацювати уявлення про порядок забезпечення мобілізаційної спроможності держави.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Уявлення про порядок забезпечення мобілізаційної спроможності держави65 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Правовою основою мобілізаційної підготовки та мобілізації є Конституція України, Закон України "Про оборону України", цей та інші закони України, а також видані відповідно до них нормативно-правові акти.

Основні принципи і зміст мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Мобілізаційна підготовка та мобілізація є складовими частинами комплексу заходів, які здійснюються з метою забезпечення оборони держави, за винятком цільової мобілізації.

2. Мобілізаційна підготовка та мобілізація здійснюються на основі таких принципів:

централізоване керівництво;

завчасність;

плановість;

комплексність і погодженість;

персональна відповідальність за виконання заходів щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації;

додержання прав підприємств, установ і організацій та громадян;

гарантована достатність;

наукова обґрунтованість;

фінансова забезпеченість.

3. Зміст мобілізаційної підготовки становить:

правове регулювання у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації;

наукове і методичне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації;

визначення умов діяльності та підготовка органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій до роботи в умовах особливого періоду;

розроблення мобілізаційних планів, довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

підготовка Збройних Сил України, інших військових формувань до проведення мобілізації;

підготовка національної економіки та її галузей до переведення і функціонування в умовах особливого періоду;

підготовка єдиної державної системи цивільного захисту до функціонування в умовах особливого періоду;

створення, розвиток та утримання мобілізаційних потужностей для задоволення потреб держави в особливий період;

утворення і підготовка до розгортання спеціальних формувань;

створення мобілізаційного резерву;

створення та утримання страхового фонду проектної, конструкторської і технологічної документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

підготовка й утримання в належному стані техніки та об'єктів, призначених для передачі в разі мобілізації Збройним Силам України, іншим військовим формуванням;

забезпечення готовності системи управління державою до функціонування в особливий період;

планування і підготовка до нормованого (у разі необхідності) забезпечення населення продовольчими та непродовольчими товарами, медичним обслуговуванням, послугами зв'язку, транспорту, комунальними та побутовими послугами;

військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів;

підготовка та накопичення військово-навчених людських ресурсів призовників, військовозобов'язаних та резервістів для комплектування посад, передбачених штатами воєнного часу;

бронювання військовозобов'язаних за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями на період мобілізації та на воєнний час;

підготовка керівного складу органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до дій у разі мобілізації;

підвищення кваліфікації з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації керівників органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, працівників відповідних мобілізаційних підрозділів і працівників з питань мобілізаційної роботи;

проведення військово-економічних мобілізаційних навчань і тренувань;

перевірка та оцінка стану мобілізаційної готовності національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також адміністративно-територіальних одиниць України;

міжнародне співробітництво у сфері мобілізаційної підготовки;

підготовка фінансової системи держави до функціонування в умовах особливого періоду;

розробка і підготовка до запровадження стандартів особливого періоду;

планування і підготовка до технічного прикриття в особливий період об'єктів, споруд та транспортних магістралей оборонного і важливого загальнодержавного значення;

доведення основних показників мобілізаційного плану, укладання договорів (контрактів) на виконання підприємствами, установами і організаціями мобілізаційних завдань (замовлень), поставку матеріально-технічних ресурсів, виконання робіт та надання послуг в особливий період;

підготовка транспортної системи до забезпечення мобілізації;

підготовка до перерозподілу трудових ресурсів в особливий період;

інформаційне забезпечення;

підготовка до переведення редакцій друкованих засобів масової інформації і телерадіоорганізацій до роботи під час мобілізації та у воєнний час.

4. Зміст мобілізації становить:

переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, а також адміністративно-територіальних одиниць України на роботу в умовах особливого періоду;

переведення Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на організацію і штати воєнного часу.

Організація і порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Організація і порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації визначаються цим Законом, актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

2. Загальна мобілізація проводиться одночасно на всій території України і стосується національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

3. Часткова мобілізація може проводитися в окремих місцевостях держави, а також стосуватися певної частини національної економіки, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

5. Вид, обсяги, порядок і строк проведення мобілізації визначаються Президентом України в рішенні про її проведення.

6. Рішення про проведення відкритої мобілізації має бути негайно оголошене через засоби масової інформації.

7. Рішення про проведення прихованої мобілізації доводиться до органів державної влади, інших державних органів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій по закритих каналах оповіщення в порядку, який визначається Президентом України.

8. З моменту оголошення мобілізації (крім цільової) чи введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях настає особливий період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

На час особливого періоду дія будь-яких прийнятих до настання цього періоду нормативно-правових актів, що передбачають скорочення чисельності, обмеження комплектування або фінансування Збройних Сил України, інших військових формувань чи правоохоронних органів спеціального призначення, зупиняється.

9. Загальне керівництво у сфері мобілізаційної підготовки і мобілізації держави здійснюється Президентом України; організаційне керівництво мобілізаційною підготовкою і мобілізацією в Україні - Кабінетом Міністрів

України; координація діяльності органів виконавчої влади з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації здійснюється Радою національної безпеки і оборони України.

Безпосереднє керівництво щодо реалізації заходів з мобілізаційної підготовки і мобілізації здійснюється в центральних органах виконавчої влади, інших державних органах їх керівниками, а в Збройних Силах України, інших військових формуваннях - центральними органами управління відповідних військових формувань.

Організація безпосередньої реалізації заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації на відповідній території чи сприяння їх виконанню здійснюється Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами сільських, селищних, міських рад.

10. Порядок створення, розвитку, утримання, передачі, ліквідації і реалізації мобілізаційних потужностей визначається Кабінетом Міністрів України.

11. Порядок утворення спеціальних формувань, склад, мета, а також порядок їх передачі до Збройних Сил України та інших військових формувань під час проведення мобілізації визначаються Кабінетом Міністрів України.

12. Функції щодо координації планування, методологічного, методичного, наукового забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації в органах виконавчої влади, інших державних органах, національній економіці здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, якщо інше не передбачено законом.

13. Здійснення контролю за станом мобілізаційної підготовки та рівнем мобілізаційної готовності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), забезпечується керівником відповідного органу державної влади, іншого державного органу, органу місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій.

Порядок здійснення контролю за станом мобілізаційної підготовки та рівнем мобілізаційної готовності органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), визначається Кабінетом Міністрів України.

14. Співробітництво з іншими державами у сфері мобілізаційної підготовки здійснюється відповідно до міжнародних договорів України.

Мобілізаційні підрозділи

1. Організація здійснення заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації і контроль за здійсненням цих заходів в органах державної влади, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, які мають мобілізаційні завдання (замовлення), покладаються на їх мобілізаційні підрозділи або призначених працівників з питань мобілізаційної роботи.

2. Мобілізаційні підрозділи (працівники з питань мобілізаційної роботи) є складовою частиною системи управління мобілізаційною підготовкою.

3. Структура і штати мобілізаційних підрозділів центральних і місцевих органів виконавчої влади визначаються з урахуванням характеру та обсягу мобілізаційної роботи керівником відповідного органу виконавчої влади в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

4. Структура і штати мобілізаційних підрозділів інших державних органів визначаються їх керівниками з урахуванням характеру та обсягу мобілізаційної роботи.

5. Мобілізаційні підрозділи (посади працівників з питань мобілізаційної роботи) у структурі виконавчих органів сільських, селищних, міських рад утворюються рішеннями відповідних рад.

Чисельність працівників мобілізаційних підрозділів (працівників з питань мобілізаційної роботи) органів місцевого самоврядування визначають сільські, селищні, міські ради, а підприємств, установ і організацій - їх керівники за погодженням з відповідними центральними або місцевими органами виконавчої влади з урахуванням сфери діяльності, характеру та обсягу мобілізаційної роботи.

6. Мобілізаційні підрозділи та працівники з питань мобілізаційної роботи підпорядковуються безпосередньо керівникам відповідних органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій.

7. Забороняється об'єднання мобілізаційних підрозділів органів державної влади, інших державних органів з іншими структурними підрозділами цих органів та сумісництво працівників з питань мобілізаційної роботи, а також покладання на них функцій, які не пов'язані з розв'язанням поточних проблем мобілізаційної підготовки.

8. Порядок утворення, функції, права та обов'язки мобілізаційних підрозділів органів державної влади, інших державних органів, а також функції, права та обов'язки працівників з питань мобілізаційної роботи визначаються відповідно до цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 2	Основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні.
тема № 2	Обов'язки підприємств, установ і організацій та громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації.

лекція № 11

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ.

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання щодо повноважень органів виконавчої влади, державних органів, органів місцевого самоврядування у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Повноваження органів виконавчої влади, державних органів, органів місцевого самоврядування у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації35 хв.

Загальні висновки7 хв.

Тези лекції

Повномасштабна війна, якої Європа не бачила понад 80 років, ставить нові завдання перед фахівцями усього спектру соціальних та гуманітарних наук. Повномасштабна війна, якої Європа не бачила понад 80 років, ставить нові завдання перед фахівцями органів виконавчої влади, державних органів, органів місцевого самоврядування у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Верховна Рада України

Верховна Рада України відповідно до Конституції України здійснює законодавче регулювання питань мобілізаційної підготовки та мобілізації, визначає відповідні видатки з Державного бюджету України, затверджує протягом двох днів з моменту звернення Президента України укази про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію.

Президент України

Відповідно до повноважень, визначених Конституцією України, Президент України:

здійснює загальне керівництво у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації держави;

визначає мету, завдання, вид, обсяги, порядок і строки проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації;

забезпечує через Раду національної безпеки і оборони України координацію діяльності органів виконавчої влади, інших державних органів, Збройних Сил України, інших військових формувань у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації;

визначає структуру та затверджує мобілізаційний план України на особливий період, Положення про мобілізаційну підготовку Збройних Сил України, інших військових формувань, Положення про порядок проведення мобілізації в Україні;

надає (позбавляє) право на звільнення від призову на військову службу в разі мобілізації та у воєнний час громадянам або окремим категоріям громадян;

визначає порядок оголошення мобілізації;

приймає рішення про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію та про демобілізацію із внесенням їх на затвердження Верховною Радою України;

встановлює режим роботи органів державної влади, інших державних органів під час мобілізації та у воєнний час;

видає акти з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Кабінет Міністрів України:

здійснює заходи з організації забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні в межах своїх повноважень, видає акти з цих питань;

організовує розроблення проекту мобілізаційного плану України на особливий період та подає його на затвердження Президентові України;

організовує наукове, методологічне, методичне та інформаційне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації;

розробляє проекти актів, які мають бути введені в дію під час мобілізації та у воєнний час;

затверджує Положення про мобілізаційну підготовку національної економіки України;

визначає порядок управління національною економікою України та заходи із забезпечення її функціонування в особливий період;

визначає і затверджує основні показники мобілізаційного плану національної економіки та мобілізаційні завдання (замовлення) центральним і місцевим органам виконавчої влади, іншим державним органам, Раді міністрів Автономної Республіки Крим на особливий період;

визначає джерела і порядок фінансування заходів мобілізаційної підготовки та мобілізації;

створює мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів;

встановлює порядок розбронювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву, а також порядок їх відпуску в особливий період;

встановлює порядок створення, розвитку, утримання, передачі, ліквідації і реалізації мобілізаційних потужностей;

організовує роботу, пов'язану із створенням страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

розробляє проекти довготермінових державних програм формування страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

погоджує довготермінові та річні програми мобілізаційної підготовки державних органів, Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя;

визначає порядок укладання договорів (контрактів) на виконання підприємствами, установами і організаціями мобілізаційних завдань (замовлень), зокрема на поставку матеріально-технічних ресурсів, виконання робіт та надання послуг, у тому числі щодо поставки готової продукції, забезпечення виконання зазначених завдань (замовлень) матеріально-технічними ресурсами, а також щодо їх фінансування;

визначає порядок передачі органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування мобілізаційних завдань (замовлень) підприємств, установ і організацій, які підлягають ліквідації (реорганізації), іншим підприємствам, установам і організаціям, що залучаються до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

визначає і затверджує ліміти та норми безоплатного залучення, вилучення та примусового відчуження транспортних засобів і техніки на період мобілізації та у воєнний час;

під час оголошення мобілізації здійснює контроль у межах своїх повноважень за здійсненням заходів щодо переведення Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на організацію і штати воєнного часу;

організовує в разі оголошення мобілізації переведення національної економіки на функціонування в умовах особливого періоду;

організовує бронювання військовозобов'язаних за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями на період мобілізації та на воєнний час;

організовує роботу і взаємодію центральних і місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, інших державних органів у питаннях мобілізаційної підготовки та мобілізації;

визначає порядок проведення перевірок стану та оцінки мобілізаційної готовності національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, адміністративно-територіальних одиниць України;

здійснює контроль за мобілізаційною підготовкою в Україні в межах своїх повноважень та проводить кадрову політику щодо мобілізаційних підрозділів (працівників з питань мобілізаційної роботи);

встановлює статистичну звітність у сфері мобілізаційної підготовки, щорічно доповідає Президентові України про стан мобілізаційної готовності держави;

у разі необхідності ініціює питання про надання пільг підприємствам, установам і організаціям, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення);

розробляє порядок відшкодування державою вартості майна, яке було примусово відчужено у підприємств, установ і організацій у зв'язку з виконанням ними мобілізаційних завдань (замовлень) в особливий період та громадян, які надають в установленому порядку під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно, що є їх власністю, Збройним Силам України, іншим військовим формуванням;

планує і проводить військово-економічні мобілізаційні навчання та тренування;

організовує підвищення кваліфікації з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації керівників органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, працівників мобілізаційних підрозділів та працівників з питань мобілізаційної роботи;

визначає порядок утворення і підготовки до розгортання спеціальних формувань;

забезпечує виконання законів України, інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;

організовує виконання зобов'язань за міжнародними договорами України про співробітництво у сфері мобілізаційної підготовки;

організовує міждержавну кооперацію з питань військово-технічного співробітництва у сфері мобілізаційної підготовки;

визначає перелік заходів відбудовного періоду після закінчення воєнних дій та строки їх здійснення.

Повноваження Міністерства оборони України

1. Міністерство оборони України:

організовує планування, методологічне, методичне, наукове, фінансове та матеріально-технічне забезпечення заходів мобілізаційної підготовки та мобілізації у Збройних Силах України;

організовує в мирний час накопичення в непорушному запасі та мобілізаційному резерві Збройних Сил України озброєння, військової техніки, інших матеріально-технічних засобів, продовольства, речового та іншого майна, забезпечує створення, формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення і створення резерву військово-навчених ресурсів на період мобілізації та на воєнний час;

забезпечує проведення мобілізації та демобілізації у Збройних Силах України і бере участь у забезпеченні мобілізації та демобілізації в інших військових формуваннях;

забезпечує формування військово-технічної політики та пропозицій щодо мобілізаційних завдань (замовлень) на створення, виробництво та ремонт озброєння, військової техніки, інших матеріально-технічних засобів;

здійснює контроль за станом мобілізаційної готовності у Збройних Силах України та за підготовкою підприємств, установ і організацій до виконання мобілізаційних завдань (замовлень) для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань;

бере участь у розробленні проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації у Збройних Силах України, інших військових формуваннях;

укладає в установленому порядку договори (контракти) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень) з підприємствами, установами і організаціями, які залучаються ним до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), і підприємствами, які здійснюють поставку військової продукції;

подає до Кабінету Міністрів України проект мобілізаційного плану Збройних Сил України, інших військових формувань;

подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо потреб Збройних Сил України на особливий період, інших військових формувань, які включені до схеми мобілізаційного розгортання, виходячи з економічних можливостей держави;

бере участь у плануванні мобілізаційної підготовки у відповідних центральних органах виконавчої влади (за сферою їх управління чи галуззю національної економіки).

Повноваження інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів

Центральні органи виконавчої влади та інші державні органи:

розробляють мобілізаційні плани, довготермінові і річні програми мобілізаційної підготовки у відповідних сферах управління та галузях національної економіки;

здійснюють методологічне, методичне і наукове забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації у відповідній сфері управління та галузі національної економіки;

планують, організовують і контролюють мобілізаційну підготовку у відповідній сфері управління, галузі національної економіки та здійснюють заходи щодо переведення її на функціонування в умовах особливого періоду;

забезпечують державне регулювання мобілізаційної підготовки у відповідній сфері управління та галузі національної економіки, керують мобілізаційною підготовкою підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

визначають у відповідній сфері управління, галузі національної економіки можливості щодо задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, національної економіки та забезпечення життєдіяльності населення в умовах особливого періоду;

визначають потреби (обсяги) у фінансуванні заходів з мобілізаційної підготовки;

утворюють мобілізаційні підрозділи;

здійснюють заходи щодо забезпечення виконання мобілізаційних планів, довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки у відповідній сфері управління та галузі національної економіки;

доводять (встановлюють) мобілізаційні завдання (замовлення) до підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

укладають договори (контракти) про виконання мобілізаційних завдань (замовлень) з підприємствами, установами і організаціями, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

забезпечують виконання підприємствами, установами і організаціями мобілізаційних завдань (замовлень) відповідно до укладених договорів (контрактів);

вносять у межах своїх повноважень до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо формування довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

у разі ліквідації (реорганізації) підприємств, установ і організацій, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), здійснюють заходи щодо передачі таких завдань (замовлень) іншим підприємствам, установам, організаціям у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

організують під час мобілізації здійснення комплексу заходів щодо переведення підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління, на роботу в умовах особливого періоду;

надають центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, пропозиції щодо бронювання у відповідних сферах управління військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час; організовують їх бронювання; забезпечують надання звітності з питань бронювання військовозобов'язаних у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

забезпечують разом з Міністерством оборони України, Службою безпеки України та Службою зовнішньої розвідки України функціонування системи військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів;

організують підвищення кваліфікації працівників мобілізаційних підрозділів та працівників з питань мобілізаційної роботи;

організують створення, розвиток, утримання, передачу, ліквідацію та реалізацію мобілізаційних потужностей на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

організують створення, формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

розробляють в установленому порядку програми створення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

здійснюють контроль за створенням, зберіганням та обслуговуванням мобілізаційного резерву матеріально-технічних і сировинних ресурсів на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

розробляють і в межах наданих повноважень затверджують, подають в установленому порядку на затвердження нормативно-правові акти з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації у відповідній сфері управління, галузі національної економіки;

формують проекти основних показників мобілізаційних планів у відповідній сфері управління, галузі національної економіки;

забезпечують виконання законів України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;

подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, щорічну доповідь про стан мобілізаційної готовності відповідних сфер управління, галузей національної економіки та про хід виконання довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

взаємодіють з центральними і місцевими органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації і одержують від них в установленому законодавством порядку інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

надають інформацію Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань, що належать до їх компетенції, про характер мобілізаційних завдань

(замовлень), встановлених ними для підприємств, установ і організацій, які знаходяться на їх території.

Місцеві органи виконавчої влади

Місцеві органи виконавчої влади:

беруть участь у формуванні проектів основних показників мобілізаційного плану;

розробляють мобілізаційні плани, довготермінові та річні програми мобілізаційної підготовки у відповідних регіонах;

здійснюють методичне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

планують, організують і контролюють мобілізаційну підготовку на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць та переведення їх економіки на функціонування в умовах особливого періоду;

керують мобілізаційною підготовкою на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, контролюють стан мобілізаційної готовності підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

визначають можливості адміністративно-територіальних одиниць щодо задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, національної економіки та забезпечення життєдіяльності населення в умовах особливого періоду;

визначають потреби (обсяги) у фінансуванні заходів з мобілізаційної підготовки;

утворюють мобілізаційні підрозділи;

здійснюють заходи щодо забезпечення виконання мобілізаційних планів, довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

доводять (встановлюють) мобілізаційні завдання (замовлення) до органів місцевого самоврядування, а в разі потреби також до місцевих органів виконавчої влади нижчого рівня з передачею їм необхідних фінансових ресурсів;

доводять розпорядження про виконання мобілізаційних завдань (замовлень) до підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), та укладають з ними договори (контракти);

забезпечують виконання підприємствами, установами і організаціями, які знаходяться на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, мобілізаційних завдань (замовлень);

вносять у межах своїх повноважень до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо формування довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

у разі ліквідації (реорганізації) підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), здійснюють заходи щодо передачі таких завдань (замовлень) іншим

підприємствам, установам і організаціям у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

організують під час мобілізації здійснення комплексу заходів щодо переведення підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), на роботу в умовах особливого періоду;

забезпечують разом з територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, Центральним управлінням та/або регіональними органами Служби безпеки України, відповідним підрозділом Служби зовнішньої розвідки України функціонування системи військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, організують бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час, забезпечують надання звітності з питань бронювання військовозобов'язаних у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

забезпечують надання територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки, Центральному управлінню та/або регіональним органам Служби безпеки України, відповідному підрозділу Служби зовнішньої розвідки України відомостей про реєстрацію, банкрутство (ліквідацію) підприємств, установ і організацій згідно із законодавством;

сприяють територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки, Центральному управлінню та/або регіональним органам Служби безпеки України, відповідному підрозділу Служби зовнішньої розвідки України у їхній роботі в мирний час та в особливий період;

організують підвищення кваліфікації працівників мобілізаційних підрозділів та працівників з питань мобілізаційної роботи;

організують створення, розвиток, утримання, передачу, ліквідацію та реалізацію мобілізаційних потужностей на підприємствах, в установах і організаціях, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

організують створення, формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

здійснюють контроль за створенням, зберіганням та обслуговуванням мобілізаційного резерву матеріально-технічних і сировинних ресурсів на підприємствах, в установах і організаціях, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

організують під час мобілізації в установленому порядку своєчасне оповіщення і прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою - п'ятою статті 22 цього Закону, техніки на збірні пункти та у військові частини, виділення будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів і надання послуг Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту відповідно до мобілізаційних планів;

забезпечують виконання законів України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки і мобілізації;

подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, щорічну доповідь про стан мобілізаційної готовності на території області, міст Києва і Севастополя та про хід виконання довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

одержують від центральних органів виконавчої влади необхідну інформацію з питань, що належать до їх компетенції, а також про характер мобілізаційних завдань (замовлень), встановлених підприємствам, установам і організаціям, що знаходяться на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, з метою планування раціонального використання людських і матеріальних ресурсів під час мобілізації та у воєнний час.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 2	Основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні.
тема № 2	Обов'язки підприємств, установ і організацій та громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації.

лекція № 12 **ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО МОБІЛІЗАЦІЙНУ ПІДГОТОВКУ ТА МОБІЛІЗАЦІЮ.**

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання відповідальності за порушення законодавства України про мобілізаційну підготовку та мобілізацію.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Відповідальність за порушення законодавства України про мобілізаційну підготовку та мобілізацію65 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Широкомасштабне збройне вторгнення ще раз продемонструвало, що росія є системним ворогом, який прагне знищити Україну як незалежну демократичну державу. Своїм запеклим опором російським загарбникам українці надихнули світ, Україна демонструє не лише внутрішнє єднання, а й згуртувала навколо себе країни Європи та світу в боротьбі проти російської агресії.

Війна є найбільш складним випробуванням для будь-якої держави. Для нашої держави повномасштабна військова агресія росії стала своєрідною перевіркою на міцність та єдність народу у прагненні побудувати демократичну суверенну незалежну європейську країну із пріоритетами загальнолюдських цивілізаційних цінностей, мирного співіснування з іншими країнами світу, стати членом Європейського Союзу та НАТО, ефективним учасником регіональної та світової економіки. Будь-яка країна для підготовки держави і своїх збройних сил до війни розробляє воєнну доктрину, яка відображає систему офіційних поглядів і положень, що встановлює напрям військового будівництва, способи і форми ведення війни. В Україні, незважаючи на непрості соціально-політичні процеси, що відбувалися впродовж усієї новітньої історії та, звичайно, впливали на систему поглядів щодо організацію мобілізаційної підготовки та відповідальності за стан мобілізаційної готовності

1. Відповідальність за організацію мобілізаційної підготовки та стан мобілізаційної готовності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, адміністративно-територіальних одиниць і населених пунктів, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та підприємств, установ і організацій покладається на відповідних керівників.

2. Посадові особи, винні в порушенні законів України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також громадяни за невиконання своїх обов'язків щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації несуть відповідальність згідно із законом.

Відповідальність за неявку за повісткою про виклик до військомату

Стаття 210-1 Кодексу про адміністративні правопорушення України (далі — КУпАП) скерує: в разі нез'явлення за викликом територіального центру комплектування та соціальної підтримки для визначення призначення у воєнний час тягне за собою накладення штрафу у розмірі від 3400 до 5100 грн.

Національна поліція має право здійснювати адміністративне затримання військовозобов'язаних при порушенні законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію та доставляти їх до територіального центру комплектування (ст.ст. 259, 262 КУпАП, ч. 3 ст. 38 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»).

Крім того, статтею 336 Кримінального кодексу України передбачена відповідальність за ухилення від призову на військову службу під час

мобілізації. За вчинення даного злочину передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років.

Строк виконання мобілізаційного розпорядження

Під час мобілізації громадяни зобов'язані з'явитися до військових частин або на збірні пункти територіального центру комплектування та соціальної підтримки у строки, зазначені в отриманих ними документах (мобілізаційних розпорядженнях, повістках керівників територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки), або у строки, визначені командирами військових частин (ч. 3 ст. 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»).

Стаття 210/1. **Порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію**

Порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію - тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, - тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Доповнено статтею 210і згідно із Законом України від 18.11.2004 р. № 2197-IV)

1. Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації.

2. Об'єктивна сторона правопорушення виражається у порушенні законодавства України про мобілізаційну підготовку та мобілізацію (формальний склад).

3. Суб'єкт адміністративного проступку - як громадяни, так і посадові особи.

4. Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Ухилення від призову за мобілізацією - карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Безпосередній об'єкт цього злочину збігається з об'єктом ухилення від призову на строкову військову службу (див. коментар до ст. 335 КК). Суспільна небезпечність ухилення від призову за мобілізацією обумовлена тим, що мобілізація пов'язується з умовами особливого періоду в державі - із загрозою нападу, небезпекою державній незалежності України. Стаття 3 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» в редакції від 13 травня 1999 р. (ВВРУ. - 1999. - № 27. - Ст. 221) визначає мобілізацію як комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах

особливого періоду, Збройних Сил, інших військових формувань, сил цивільного захисту - на організацію і штати воєнного часу. Відповідно до цього Закону цільова мобілізація у мирний час може проводитися з метою ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та катастроф.

Саме це і є підставою криміналізації ухилення від призову за мобілізацією осіб, які підлягають такому призову.

Об'єктивна сторона злочину виражається в бездіяльності - ухиленні будь-яким способом від призову за мобілізацією (див. коментар до ст. 335 КК).

Суб'єктивна сторона - прямий умисел. Мотиви на кваліфікацію не впливають.

Суб'єкт - особа що підлягає мобілізації. Відповідно до ст. 19 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» це: військовозобов'язані, що знаходяться в запасі, та громадяни, що підлягають на час мобілізації призову на військову службу і отримали мобілізаційні посвідчення (повістки).

Стаття 337. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів

Ухилення військовозобов'язаного від військового обліку після попередження, зробленого відповідним військовим комісаріатом, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців.

Ухилення військовозобов'язаного від навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів - карається штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

Закон України «Про військовий обов'язок та військову службу» передбачає, що виконання військового обов'язку військовозобов'язаним у запасі в мирний час полягає у дотриманні порядку та правил військового обліку, проходження зборів.

Частина 1 ст. 337 КК передбачає ухилення військовозобов'язаного від військового обліку.

Безпосередній об'єкт цього злочину такий же, як і у злочині, передбаченому у ст. 335 КК (див. коментар до ст. 335 КК).

Об'єктивна сторона виражається в бездіяльності - ухиленні від військового обліку, тобто в невиконанні обов'язку дотримуватися правил військового обліку, передбачених у статтях 33-37 зазначеного Закону.

Обов'язковою умовою ухилення є нез'явлення військовозобов'язаного після попередження, зробленого відповідним військовим комісаріатом. Якщо такого попередження не було, можлива лише адміністративна відповідальність за ст. 210 КУпАП.

Суб'єктивна сторона - прямий умисел.

Суб'єкт спеціальний - військовозобов'язаний, тобто особа, що перебуває у запасі і відповідно до п. 6 ст. 1 зазначеного Закону повинна виконувати військовий обов'язок. Це можуть бути не тільки чоловіки, але й жінки, які за фахом мають медичну або іншу спеціальну підготовку, придатні до військової служби і взяті на військовий облік. Згідно з п. 7 ст. 1 Закону України «Про

військовий обов'язок і військову службу» вони зобов'язані виконувати правила військового обліку.

Частина 2 ст. 337 КК передбачає відповідальність за ухилення військовозобов'язаного від навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів.

Навчальні (чи перевірні) збори мають на меті перевірку військової підготовки військовозобов'язаних, підвищення її рівня.

Спеціальні збори згідно з ч. 1 ст. 29 зазначеного Закону призначаються у зв'язку з рішенням Президента про введення в Україні або в окремих її регіонах надзвичайного стану чи надзвичайної екологічної обстановки.

Інші ознаки ухилення від навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів аналогічні ознакам ухилення від військового обліку (див. ч.1 ст. 337КК).

Стаття 335. Ухилення від призову на строкову військову службу

Ухилення від призову на строкову військову службу -карається обмеженням волі на строк до трьох років.

Безпосереднім об'єктом цього злочину виступають суспільні відносини, що забезпечують обороноздатність України, зокрема комплектування її збройних сил, на які відповідно до ч. 2 ст. 17 Конституції України покладаються найважливіші функції: оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

Об'єктивна сторона виявляється в бездіяльності - в ухиленні від призову на строкову військову службу, тобто в невиконанні загального обов'язку відбувати військову службу, покладеного на громадян України ст. 65 Конституції України.

Диспозиція ст. 335 КК є бланкетною: для визначення об'єктивної сторони слід звернутися до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» в редакції від 4 квітня 2006 р. № 3597 (ОВУ. - 2006. - № 17. - Ст. 1261).

Згідно з цим Законом військова служба у Збройних Силах України є державною службою особливого характеру, яка пов'язана із захистом Вітчизни.

Одним із видів військової служби закон передбачає строкову військову службу, на яку відповідно до п. 5 ст. 2 наведеного Закону в мирний час призиваються придатні до неї за станом здоров'я і віком громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправки у військову частину виповнилося вісімнадцять років.

Ухилення від строкової військової служби має місце у випадку, коли особа, яка отримала повідомлення (повістку) про призов, не з'являється без поважних причин до призовного пункту в строки, зазначені у повідомленні, або хоча і не отримала повідомлення, але знає про призов і не з'являється до призовного пункту протягом місяця.

Способи ухилення можуть бути різними: підробка документів про хворобу, від'їзд з місця постійного проживання, умисне спричинення собі тілесного ушкодження тощо. Якщо для ухилення підробляється чи використовується завідомо підроблений документ, то вчинене повинно кваліфікуватися за сукупністю ст. 335 КК та відповідної частини ст. 358 КК.

Відповідно до п. 11 ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» злочин виключається за наявності підтверджених

документами поважних причин неприбуття своєчасно на призовну дільницю. Це: 1) перешкода стихійного характеру; 2) хвороба призовника; 3) інші обставини, які позбавляють його можливості прибути; 4) смерть або тяжка хвороба його близького родича, якими визнаються чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі (див. п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК).

Закінченим злочин вважається з моменту неприбуття у вказаний у призовному документі час до призовного пункту.

Суб'єктивна сторона - прямий умисел: особа знає про призов, але не бажає виконувати свій обов'язок. Мотиви не мають значення для кваліфікації, але можуть впливати на ступінь суспільної небезпечності ухилення.

Суб'єкт злочину спеціальний - громадянин України чоловічої статі, який на момент відправлення до військової частини досяг 18-річного віку і призовною комісією визнаний за станом здоров'я придатним до військової служби, у тому числі і такий, що тимчасово проживає за кордоном.

Відповідно до п. 6 ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» не можуть бути суб'єктами цього злочину іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні.

Жінки, які за фахом мають медичну чи іншу спеціальну підготовку і придатні до проходження військової служби, можуть у мирний час добровільно вступати на військову службу тільки за контрактом (п. 7 ст. 1 цього ж Закону), а тому не можуть бути суб'єктом цього злочину.

Не можуть також бути суб'єктами цього злочину особи, яким на підставі Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» дана відстрочка за рішенням призовної комісії, або які звільнені від призову на підставі цього ж Закону.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 2	Основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні.
тема № 2	Обов'язки підприємств, установ і організацій та громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації.
лекція № 13	ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТ І ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ПРО МОБІЛІЗАЦІЙНУ ПІДГОТОВКУ ТА МОБІЛІЗАЦІЮ.

I. Мета лекції:

- 1) опрацювати навчальні питання щодо порядку організації робіт і захист інформації про мобілізаційну підготовку та мобілізацію.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Організація робіт і захист інформації про мобілізаційну підготовку та мобілізацію65 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Глобалізація, розвиток глобального інформаційного простору і технологій, специфіка соціальних, економічних та політичних умов розвитку сучасного світового співтовариства впливають на характер та особливості ведення сучасних війн і збройних конфліктів. Новим засобом ведення збройної боротьби на початку ХХІ століття стала гібридна війна як прагнення однієї країни нав'язати іншій свою політичну волю через комплекс заходів політичного, економічного, інформаційного і власне воєнного характеру, без оголошення війни відповідно до норм міжнародного права. Країною, яка активно використала інструменти гібридної війни, є росія. Кремлівські теоретики з приходом до влади В. Путіна розробили власну концепцію такої війни та застосували її на практиці. На жаль, гібридна війна проти України триває й досі і набирає форм державного тероризму. Серед ключових складових російської концепції зазначено збільшення ролі невійськових методів тиску на противника, насамперед за допомогою політичних (дипломатичних), інформаційних і економічних елементів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» мобілізаційним завданням (замовленням) є окремі вимоги мобілізаційного плану щодо номенклатури, обсягів виробництва необхідної продукції, утворення і підготовки до розгортання спеціальних формувань, а також затверджені в установленому порядку першочергові заходи мобілізаційної підготовки, які доводяться для виконання до центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

До підприємств, установ і організацій, що залучаються до виконання мобілізаційних завдань(замовлень), мобілізаційні завдання (замовлення) доводяться на підставі затверджених основних показників мобілізаційного плану і договорів (контрактів), що укладаються у порядку, передбаченому законодавством.

Вимоги щодо виконання мобілізаційних завдань передбачені в ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та ст. 16 Закону України «Про оборону України», згідно з якими підприємства, установи і організації:

- здійснюють на договірних засадах виробництво і поставки Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, та правоохоронним органам продукції, виконують інші роботи, надають комунально-побутові та інші послуги, що не належать до державного оборонного замовлення;

- створюють та утримують мобілізаційні потужності, створюють і зберігають мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

- не можуть відмовлятися від укладання договорів (контрактів) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень), якщо їх можливості з

урахуванням мобілізаційного розгортання та переданих їм матеріально-фінансових ресурсів дають змогу виконати ці мобілізаційні завдання (замовлення).

Обов'язки підприємств, установ і організацій щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Підприємства, установи і організації зобов'язані:

планувати і здійснювати заходи щодо розробки мобілізаційних планів та підготовки до виконання покладених на них мобілізаційних завдань (замовлень) і забезпечувати поставку продукції згідно з укладеними договорами (контрактами) та надавати звіти з цих питань відповідним органам виконавчої влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування, які є замовниками мобілізаційних завдань (замовлень);

у разі їх ліквідації (реорганізації) своєчасно сповіщати про це відповідні органи державної влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування, з якими укладено договори (контракти) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

здійснювати під час мобілізації заходи щодо переведення виробництва (діяльності) на функціонування в умовах особливого періоду;

утримувати в належному стані техніку, будівлі, споруди та об'єкти інфраструктури, що належать для передачі в разі мобілізації Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту або призначені для спільного з ними використання у воєнний час;

сприяти територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки, Центральному управлінню та/або регіональним органам Служби безпеки України, відповідному підрозділу Служби зовнішньої розвідки України у їхній роботі в мирний час та в особливий період;

забезпечувати своєчасне прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою - п'ятою статті 22 цього Закону, на збірні пункти та до військових частин;

забезпечувати в разі мобілізації доставку техніки на збірні пункти та у військові частини згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

здійснювати заходи щодо підготовки до розгортання спеціальних формувань, призначених для передачі в разі мобілізації до Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, розгортання та передачі їх в особливий період згідно з мобілізаційними планами;

надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їх вартості в порядку, встановленому законом;

створювати та утримувати мобілізаційні потужності, створювати і зберігати мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

забезпечувати формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

вести військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів із числа працюючих, здійснювати заходи щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та в особливий період і надавати звітність з цих питань відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування в установленому порядку;

надавати відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування інформацію, необхідну для планування і здійснення мобілізаційних заходів;

утворювати мобілізаційні підрозділи та призначати працівників з питань мобілізаційної роботи;

сприяти своїм працівникам, які є резервістами, у виконанні ними обов'язків служби у військовому резерві та своєчасному їх направленню до органів військового управління, військових частин;

у разі реєстрації (перереєстрації), переобладнання чи зняття з обліку транспортних засобів, що можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період, подавати до відповідних органів та підрозділів, що згідно із Законом України "Про дорожній рух" здійснюють державну реєстрацію та облік транспортних засобів, документи з відміткою відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки про взяття їх на військовий облік (зняття з військового обліку);

2. Підприємства, установи і організації, які є виконавцями мобілізаційних завдань (замовлень) з виробництва продукції, укладають договори (контракти) з підприємствами, установами і організаціями - виробниками (співвиконавцями) комплектуючих виробів, постачальниками матеріально-технічних засобів, сировини.

3. Підприємства, установи і організації не можуть відмовлятися від укладання договорів (контрактів) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень), якщо їх можливості з урахуванням мобілізаційного розгортання та переданих їм матеріально-фінансових ресурсів дають змогу виконати ці мобілізаційні завдання (замовлення).

Обов'язки громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Громадяни зобов'язані:

з'являтися за викликом до територіального центру комплектування та соціальної підтримки (військовозобов'язані, резервісти Служби безпеки України - за викликом Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, військовозобов'язані, резервісти Служби зовнішньої розвідки України - за викликом Служби зовнішньої розвідки України) для взяття на військовий облік військовозобов'язаних чи резервістів, визначення їх призначення на особливий період;

надавати в установленому порядку під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно, власниками яких вони є, Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту з наступним відшкодуванням державою їх вартості в порядку, встановленому законом.

2. Громадяни, які перебувають у запасі і не призвані на військову службу або не залучені до виконання обов'язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, під час мобілізації, можуть бути відповідно до закону залучені до виконання робіт, які мають оборонний характер.

Громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність, виконують мобілізаційні завдання (замовлення) згідно з укладеними договорами (контрактами).

3. Під час мобілізації громадяни зобов'язані з'явитися до військових частин або на збірні пункти територіального центру комплектування та соціальної підтримки у строки, зазначені в отриманих ними документах (мобілізаційних розпорядженнях, повістках керівників територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки), або у строки, визначені командирами військових частин (військовозобов'язані, резервісти Служби безпеки України - за викликом керівників органів, в яких вони перебувають на військовому обліку, військовозобов'язані, резервісти Служби зовнішньої розвідки України - за викликом керівників відповідних підрозділів Служби зовнішньої розвідки України, військовозобов'язані Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - за викликом керівників відповідних органів управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту).

4. Громадяни, які перебувають у запасі, завчасно приписуються до військових частин для проходження військової служби у воєнний час або до інших підрозділів чи формувань для виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу.

5. Призов громадян на військову службу під час мобілізації або залучення їх до виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, здійснюють територіальні центри комплектування та соціальної підтримки за сприяння місцевих органів виконавчої влади або командири військових частин (військовозобов'язаних, резервістів Служби безпеки України - Центральне управління або регіональні органи Служби безпеки України, військовозобов'язаних, резервістів Служби зовнішньої розвідки України - відповідний підрозділ Служби зовнішньої розвідки України, військовозобов'язаних Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - відповідні органи управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту).

Військовозобов'язані та резервісти, які перебувають на зборах, у разі оголошення мобілізації продовжують перебувати на зборах. За необхідності зазначені особи призиваються на військову службу командирами відповідних

військових частин за розпорядженням Генерального штабу Збройних Сил України.

Особливості проходження медичного обстеження військовозобов'язаними та резервістами під час мобілізації, на особливий період визначаються Міністерством оборони України спільно з Міністерством охорони здоров'я України.

6. Громадянам, які перебувають на військовому обліку, з моменту оголошення мобілізації забороняється зміна місця проживання без дозволу посадової особи, визначеної у частині третій цієї статті.

Сектор мобілізаційної роботи (далі - сектор) утворюється відповідно до вимог Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», постанови Кабінету Міністрів України від 11.05.2005 № 328 «Про структуру місцевих державних адміністрацій» для здійснення безпосереднього управління мобілізаційною підготовкою, проведення мобілізації та розв'язання інших проблем оборонного характеру.

Сектор є самостійним структурним підрозділом у складі апарату Рівненської обласної державної адміністрації (далі - облдержадміністрація) та підпорядковується безпосередньо голові облдержадміністрації.

2. Сектор у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, указами та розпорядженнями Президента України, постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, розпорядженнями голови облдержадміністрації, прийнятими в межах їх компетенції, а також цим Положенням.

3. Основними завданнями сектору є:

забезпечення виконання законодавства з питань мобілізаційної роботи;
організація планування і здійснення заходів, спрямованих на своєчасне проведення мобілізації;

організація, контроль, координація, методологічне, методичне забезпечення розробки і здійснення заходів щодо мобілізаційної підготовки, переведення місцевих органів державної виконавчої влади і об'єктів господарства області на режим роботи в умовах особливого періоду, а також сталого їх функціонування в цих умовах.

4. Сектор відповідно до покладених на нього завдань:

бере участь у державному регулюванні мобілізаційної підготовки та мобілізації;

бере участь в укладенні договорів (контрактів) про виконання мобілізаційних завдань (замовлень) з підприємствами, установами та організаціями;

бере участь у формуванні проекту основних показників мобілізаційних планів;

бере участь у роботі щодо перерозподілу трудових ресурсів в особливий період;

бере участь у визначенні потреби у постачанні матеріально-технічних ресурсів за рахунок міждержавної кооперації;

взаємодіє із штабами цивільної оборони та надзвичайних ситуацій у питаннях узгодження планів цивільної оборони з мобілізаційними планами;

вживає заходів до виконання підприємствами, установами та організаціями мобілізаційних завдань (замовлень) відповідно до укладених договорів (контрактів);

визначає за підсумками перевірки рівень мобілізаційної готовності районів, міст обласного значення, підприємств, установ, організацій;

готує і доводить структурним підрозділам облдержадміністрації вказівки щодо виконання актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;

готує щорічну доповідь про стан мобілізаційної готовності та про хід виконання довгострокових і річних програм мобілізаційної підготовки;

забезпечує подання державним органам інформації, необхідної для планування та здійснення мобілізаційних заходів;

забезпечує додержання режиму секретності під час здійснення заходів з мобілізаційної підготовки;

здійснює контроль за створенням, зберіганням та обслуговуванням мобілізаційного резерву матеріально-технічних і сировинних ресурсів на підприємствах, в установах та організаціях;

здійснює заходи щодо підвищення кваліфікації працівників сектору, у тому числі шляхом проведення навчань;

координує розроблення проектів мобілізаційних планів, довгострокових і річних програм мобілізаційної підготовки і вживає заходів до забезпечення їх виконання;

контролює здійснення заходів з мобілізаційної підготовки підприємствами, установами та організаціями з метою сталого функціонування відповідної сфери управління, галузі національної економіки чи території адміністративно-територіальної одиниці в умовах особливого періоду;

контролює розроблення і здійснення заходів щодо нормованого забезпечення населення області в особливий період;

контролює створення і стан готовності спеціальних формувань, які передбачається передати до складу Збройних Сил України та інших військових формувань, створених згідно із законодавством, в особливий період;

організовує виконання облдержадміністрацією законів, інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;

організовує наукове, інформаційне, методологічне і методичне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації;

організовує планування, розроблення і проведення заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації, у тому числі з переведення відповідної сфери управління, галузі національної економіки чи території адміністративно-територіальної одиниці на роботу в умовах особливого періоду та здійснює контроль за їх виконанням;

організовує підготовку запасних пунктів управління до роботи в умовах особливого періоду;

організовує роботу з визначення потреб (обсягу) у фінансуванні заходів з мобілізаційної підготовки;

організовує роботу, пов'язану з визначенням можливості задоволення потреб Збройних Сил, інших військових формувань, національної економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період;

організовує роботу з бронювання військовозобов'язаних та контроль за веденням їх обліку, забезпечує подання відповідної звітності, подає пропозиції щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час;

подає пропозиції щодо встановлення мобілізаційних завдань (замовлень) підприємствам, установам та організаціям, а також організовує їх доведення до виконавців;

подає пропозиції щодо передачі мобілізаційних завдань (замовлень) іншим підприємствам, установам та організаціям у разі ліквідації (реорганізації) підприємств, установ та організацій;

подає пропозиції щодо створення, розвитку, утримання, передачі, ліквідації та реалізації мобілізаційних потужностей на підприємствах, в установах та організаціях;

подає пропозиції щодо створення, формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення та програми створення такої документації;

подає пропозиції щодо формування довгострокових і річних програм мобілізаційної підготовки;

подає пропозиції керівникові облдержадміністрації щодо участі в організації управління державою в особливий період;

розробляє та подає керівникові облдержадміністрації проекти нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;

розробляє заходи щодо раціонального використання в особливий період матеріально-технічних, сировинних, фінансових ресурсів та виробничого потенціалу.

Покладання на сектор функцій, не пов'язаних із розв'язанням поточних проблем мобілізаційної підготовки, не допускається.

5. Сектор має право:

готувати і доводити іншим структурним підрозділам облдержадміністрації обов'язкові для виконання вказівки щодо впровадження в життя рішень з питань планування, методологічного та методичного забезпечення мобілізаційної підготовки області;

залучати в установленому порядку науковців, експертів та консультантів для опрацювання окремих питань з мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також спеціалістів інших структурних підрозділів для розгляду питань, що належать до його компетенції;

контролювати здійснення заходів щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації, стан мобілізаційної готовності;

одержувати від інших структурних підрозділів облдержадміністрації в установленому порядку інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

перевіряти і визначати ефективність здійснення іншими структурними підрозділами державного органу заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації;

подавати керівникові облдержадміністрації пропозиції щодо заохочення працівників, які брали участь у розробленні та підготовці заходів з мобілізаційної підготовки, а також про накладення стягнень на осіб, які допустили порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію;

скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції.

6. Сектор, у процесі виконання покладених на нього завдань, взаємодіє з іншими структурними підрозділами облдержадміністрації, представницькими органами, органами місцевого самоврядування, а також з підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян.

Сектор забезпечується фінансовими ресурсами і матеріально-технічними засобами відповідними службами апарату обласної державної адміністрації.

Граничну чисельність, фонд оплати праці працівників та видатки на утримання сектору затверджує голова облдержадміністрації з урахуванням вимог законодавства з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації, основних завдань і функцій цього сектору, а також обсягів мобілізаційних завдань.

Робота сектору здійснюється з додержанням режиму секретності відповідно до законодавства з цих питань.

7. Сектор очолює завідувач, який має вищу освіту, стаж роботи, пов'язаний з мобілізаційною підготовкою, не менш як три роки, та відповідний допуск до державної таємниці. Завідувач сектору організовує роботу та несе персональну відповідальність за виконання покладених на підрозділ завдань. Завідувач сектору призначається на посаду та звільняється з посади головою облдержадміністрації.

Права, обов'язки та конкретні освітньо-кваліфікаційні вимоги до завідувача і працівників сектору визначаються посадовими інструкціями, затвердженими в установленому порядку.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 2	Основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні.
тема № 3	Структура, зміст та порядок оформлення оперативно-мобілізаційних документів. Виконання мобілізаційних планів, завдань (замовлень) в умовах правового режиму воєнного стану.

лекція № 14

ПЕРЕЛІК ТА ПОРЯДОК ОПРАЦЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ.

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання щодо порядку опрацювання оперативно-мобілізаційних документів.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

Порядок опрацювання оперативно-мобілізаційних документів65 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

Мобілізаційний план - сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення заходів щодо мобілізаційного розгортання Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, системи забезпечення життєдіяльності населення на функціонування в умовах особливого періоду.

Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» визначає що мобілізаційний план це сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення заходів щодо переведення діяльності закладу освіти, підприємства, установи, організації на функціонування в умовах особливого періоду.

Наказом міністерства освіти і науки України № 1080 від 06.08.2019 затверджено «Методичні рекомендації щодо розроблення мобілізаційного плану закладами освіти, підприємствами, установами та організаціями Міністерства освіти і науки України» де визначено примірний перелік, структура та зміст документів мобілізаційного плану.

Рекомендації щодо підготовки та оформлення документів мобілізаційного плану розроблені відповідно до вимог розпорядження Президента України від 23 травня 1997 р. № 216 «Про структуру мобілізаційного плану України на особливий період, основні його показники та орієнтовні переліки оперативнo-мобілізаційних документів», наказів Мінекономрозвитку з питань розроблення мобілізаційного плану на особливий період та оперативнo-мобілізаційних документів з метою забезпечення виконання мобілізаційних завдань, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2018 р. № 1043-0039 «Про затвердження мобілізаційних завдань (замовлень) на особливий період», доведених листом Міністерства освіти і науки України від 25.01.2019 № М-26-дск.

Мобілізаційний план визначається як сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення заходів щодо переведення діяльності закладу освіти, підприємства, установи, організації на функціонування в умовах особливого періоду.

До мобілізаційного плану включаються заходи на перший рік особливого періоду, які необхідно провести з метою забезпечення функціонування закладу освіти, підприємства, установи, організації в особливий період, продовження надання освітніх послуг у встановлених обсягах та відповідно до визначених освітніх програм і планів, дотримання безпечних та нешкідливих умов навчання, утримання і праці, здатності швидкого відновлення освітнього процесу.

Мобілізаційний план розробляється на підставі наказу (рішення) керівника закладу освіти щодо організації мобілізаційної підготовки, в якому визначаються порядок і терміни розроблення

мобілізаційного плану, відповідальні особи, порядок залучення до мобілізаційної підготовки структурних підрозділів закладу освіти, інші необхідні питання.

Мобілізаційний план підписується керівником закладу освіти, підприємства, установи, організації, затверджується керівником структурного підрозділу освіти і науки місцевого органу виконавчої влади (органу місцевого самоврядування), який довів (встановив) мобілізаційні завдання, та зберігається в закладі освіти, на підприємстві, в установі, організації.

Введення в дію мобілізаційного плану здійснюється керівником закладу освіти, за окремим розпорядженням у разі оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації, введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях.

У розділі II «Примірний перелік, структура та зміст документів мобілізаційного плану» зазначено, що мобілізаційний план складається з текстової частини та додатків.

У текстовій частині наводяться посилання на керівні та розпорядчі документи, зазначається мета та зміст мобілізаційних завдань, визначається порядок їх виконання, перелік та зміст основних заходів, обсяги та строки їх здійснення, виконавці тощо.

У додатках більш детально та наочно (у вигляді таблиць, графіків, розрахунків, схем, довідок, проєктів, форм тощо) розкривається інформація, зазначена у текстовій частині, роз'яснюються окремі положення та пункти.

Текстова частина складається з таких розділів:

Розділ I. Пояснювальна записка. Зазначається, ким та якими документами встановлені (доведені) мобілізаційні завдання, відповідно до яких нормативно-правових та інших документів розроблений мобілізаційний план, стисло викладається зміст доведених (встановлених) мобілізаційних завдань та загальний порядок їх виконання, мета та основні напрямки діяльності з питань забезпечення готовності до виконання мобілізаційних завдань в особливий період, порядок управління, збору даних обстановки, контролю забезпечення стійкого функціонування, наводиться перелік основних керівних документів із зазначених питань, а також інша необхідна інформація. Робиться висновок щодо готовності до виконання мобілізаційних завдань та удосконалення мобілізаційної підготовки.

У розділі II. Переведення на функціонування в умовах особливого періоду зазначається:

1. Порядок введення в дію мобілізаційного плану, порядок оповіщення про це керівного складу та працівників закладу освіти, підприємства, установи, організації, особливості функціонування в умовах особливого періоду, порядок управління і зв'язку, заходи щодо забезпечення стійкого функціонування в особливий період, підтримання матеріально-технічної бази та кадрового складу на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів освіти та ліцензійних умов, особливості провадження освітньої, фінансово-господарської та іншої діяльності, забезпечення організації освітнього процесу та виконання освітніх

програм, а також інша необхідна інформація.

2. Перелік та зміст основних заходів, обсяги та строки їх здійснення, виконавці.

У розділі III. Задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту в особливий період зазначається:

1. Зміст мобілізаційних завдань на підготовку фахівців для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту в особливий період, порядок їх виконання, порядок організації взаємодії із представниками замовників на підготовку фахівців, а також інша необхідна інформація.

2. Перелік та зміст основних заходів, обсяги та строки їх здійснення, виконавці.

У розділі IV. Забезпечення функціонування національної економіки в особливий період зазначається:

1. Зміст мобілізаційних завдань на підготовку фахівців, охоплення дітей загальною середньою освітою, охоплення дітей дошкільною освітою для забезпечення функціонування національної економіки в особливий період, порядок їх виконання з урахуванням ліцензованого обсягу (проектної потужності), реальної потреби та фактичної кількості осіб, які навчаються у закладі освіти, заходи щодо уточнення обсягів підготовки (охоплення) та змісту освіти, а також інша необхідна інформація.

2. Перелік та зміст основних заходів, обсяги та строки їх здійснення, виконавці.

У розділі V. Забезпечення життєдіяльності населення в особливий період зазначається:

1. Зміст мобілізаційних завдань на забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, порядок їх виконання, порядок організації взаємодії із представниками замовників на забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, а також інша необхідна інформація.

2. Перелік та зміст основних заходів, обсяги та строки їх здійснення, виконавці.

У розділі VI. Міжнародне співробітництво зазначається:

1. Порядок укладання (виконання, уточнення, скасування) договорів про співробітництво, отримання необхідного навчального, наукового та виробничого обладнання та приладдя із-за кордону для навчальних і наукових цілей, порядок реалізації міжнародних проектів і програм, особливості міжнародного обміну здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників в умовах особливого періоду, а також інша необхідна інформація.

2. Перелік та зміст основних заходів, обсяги та строки їх здійснення, виконавці.

Примірний перелік додатків до мобілізаційного плану:

1. Перелік основних керівних документів з мобілізаційної підготовки.

2. Схема оповіщення керівництва та працівників про введення в дію мобілізаційного плану.

3. Розрахунок підсилення охорони об'єктів на особливий період.

4. Розрахунок заміни працівників, які в особливий період підлягають призову на військову службу.

5. Узагальнені показники підготовки фахівців для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту в особливий

період.

6. Узагальнені показники підготовки фахівців, охоплення дітей загальною середньою освітою, охоплення дітей дошкільною освітою для забезпечення функціонування національної економіки в особливий період.

7. Узагальнені показники забезпечення життєдіяльності населення в особливий період.

8. Довідка про стан та перспективи міжнародного співробітництва в особливий період.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЇ

навчальна дисципліна	Територіальна оборона, мобілізаційна підготовка та мобілізація
модуль № 2	Основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні.
тема № 3	Структура, зміст та порядок оформлення оперативно-мобілізаційних документів. Виконання мобілізаційних планів, завдань (замовлень) в умовах правового режиму воєнного стану.
лекція № 15	ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО МОБІЛІЗАЦІЙНІ ПОТУЖНОСТІ, МОБІЛІЗАЦІЙНИЙ РЕЗЕРВ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ І СИРОВИННИХ РЕСУРСІВ.

I. Мета лекції:

1) опрацювати навчальні питання щодо мобілізаційні потужності, мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів.

II. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки

Заняття викладається для слухачів, які мають достатній рівень знань із загальноосвітніх дисциплін. Тема заняття щільно пов'язана із такими дисциплінами як «Основи національної безпеки», «Захист національної державності».

III. Навчально-методичне забезпечення лекції:

1. Мобільний додаток Google Meet (zoom.us або Moodle LMS).
2. Презентація у середовищі «Power Point».

IV. План лекції

Вступна частина

Вступ.8 хв.

Основна частина

мобілізаційні потужності, мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів65 хв.

Загальні висновки.....7 хв.

Тези лекції

В умовах тривалого збройного російсько-українського протистояння та загострення політичної боротьби вкрай важливо мати потужний мобілізаційний резерв – запаси матеріально-технічних і сировинних ресурсів, призначених для забезпечення розгортання виробництва військової та іншої промислової продукції, ремонту військової техніки та майна в особливий період, розгортання у воєнний час робіт з відновлення залізничних та автомобільних шляхів, морських і річкових портів, аеродромів, ліній і споруд зв'язку, газо-і нафтопродуктопроводів, систем енерго- і водопостачання для організації безперебійної роботи промисловості, транспорту і зв'язку, надання медичної допомоги.

Накопичення матеріальних цінностей в мобілізаційному резерві має здійснюватися за кошт державного бюджету, зокрема, коштів, одержаних від реалізації матеріальних цінностей державного резерву.

Мобілізаційний резерв є складовою частиною державного резерву, який зі свого боку є особливим державним запасом матеріальних цінностей. У складі державного резерву створюється незнижуваний запас матеріальних цінностей (постійно підтримуваний обсяг їх зберігання). Структура системи державного резерву і порядок управління державним резервом визначаються Кабінетом Міністрів України. Номенклатура, норми та терміни накопичення матеріальних цінностей у мобілізаційному резерві є складовою мобілізаційного плану на особливий період центральних органів виконавчої влади. Мобілізаційний резерв створюється в мирний час на підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності відповідно до завдань (замовлень), що затверджені рішеннями Кабінету Міністрів України та доведені їм центральним або місцевим органом виконавчої влади. Норми накопичення у мобілізаційному резерві матеріально-технічних і сировинних ресурсів, призначених для забезпечення виконання мобілізаційних завдань в особливий період, визначаються для забезпечення роботи підприємства протягом певного періоду.

Державним замовником на поставку матеріальних цінностей до державного резерву є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного матеріального резерву. Він же встановлює порядок розроблення номенклатури матеріальних цінностей державного резерву і норм їх накопичення, зокрема незнижуваного запасу. У наслідок незавершеності процесу планування мобілізаційної підготовки в країні маємо проблеми з мобілізаційним резервом.

На етапі формування запасів матеріальних цінностей мобілізаційного резерву важливо оцінити всі ризики, пов'язані з можливістю забезпечення кінцевих виробів комплектуючими та матеріалами за планами нарощування виробництва озброєння та військової техніки в особливий період. Доцільно визначити підприємства, нарощування виробництва комплектуючих і матеріалів на яких буде ускладнено або неможливо, і з'ясувати джерела покриття дефіциту. Такими джерелами можуть бути підприємства, які

виробляють аналогічну продукцію з визначенням їм мобілізаційних завдань, або страхові запаси комплектуючих і матеріалів, які створюються заздалегідь. Крім того, мають бути сформовані плани створення страхових запасів комплектуючих і матеріалів, що потрібно купувати за кордоном, оскільки їх поставки в особливий період можуть бути ускладнені.

Державний матеріальний резерв -особливий державний запас матеріальних цінностей. Призначений для використання у цілях і в порядку, передбачених чинним законодавством. В Україні принципи формування, розміщення, зберігання, використання, поповнення та освіження (поновлення) запасів Державний матеріальний резерв регулює Закон «Про державний матеріальний резерв» (1997), відповідно до якого у складі державного резерву створюється незнижуваний запас матеріальних цінностей (постійно підтримуваний обсяг їх зберігання).

До складу Державного матеріального резерву входять: мобілізаційний резерв — запаси матеріально-тех. та сировинних, ресурсів для забезпечення розгортання в-ва військової та ін. пром. продукції, ремонту військ, техніки і майна в особливий період, розгортання у воєн, час робіт щодо відновлення залізниць та автошляхів, мор. і річкових портів, аеродромів, ліній та споруд зв'язку, газо- і нафтопроводів, систем енерго- і водопостачання для організації безперебійної роботи промисловості, транспорту і зв'язку, подання мед. допомоги; запаси матеріально-тех., сировинних і продовольчих. ресурсів для забезпечення стратег, потреб д-ви; запаси матеріально-технічних ресурсів для першочергових робіт з ліквідації наслідків надзв. ситуацій та для виконання ін. заходів, передбачених законодавством. Державний матеріальний резерв призначається для: забезпечення потреб України в особливий період; надання держ. підтримки окр. галузям нар. г-ва, підприємствам, установам організаціям з метою стабілізації економіки у разі тимчас. порушень термінів постачання важливих видів сировини і паливно-енерг. ресурсів, продовольства, виникнення диспропорції між попитом і пропозицією на внутр. ринку; подання гуманітарної допомоги; забезпечення першочергових робіт з ліквідації наслідків надзв. ситуацій.

Законом встановлено нормативні вимоги щодо:

- 1) номенклатури матеріальних цінностей держ. резерву і норми їх нагромадження;
- 2) повноважень міністерств, інших центр, та місц. органів викон. влади, уряду АР Крим у сфері держ. резерву;
- 3) фінансування системи держ. резерву;
- 4) формування і розміщення замовлень на постачання матеріальних цінностей до державного резерву;
- 5) порядку відпуску цих цінностей;
- 6) майнової відповідальності за операції з цінностями.

Контроль за створенням, відпуском та використанням Державний матеріальний резерв Кабінетом Міністрів України здійснює ВР України.

Військовий резерв – це важлива частина ЗСУ та інших військових формувань, що складається з осіб, які є військовозобов'язаними громадянами. Все чоловіче населення країни у віці від 18 до 60 років, без обмежень за станом

здоров'я, є військовозобов'язаним. Жінки за бажанням теж можуть стати військовозобов'язаними.

Всі військовозобов'язані формують так званий мобілізаційний резерв країни, тобто є резервістами.

До запасу ЗСУ зараховуються резервісти за умови, якщо вони придатні за станом здоров'я до проходження військової служби в мирний чи воєнний час та не досягли межі перебування в запасі.

Резервісти, що перебувають на військовому обліку, в разі потреби йдуть на службу.

Резервісти проходять службу у військовому резерві ЗСУ чи інших військових формуваннях. Такі особи переважно є колишніми військовослужбовцями та, залежно від законодавства, залишаються в резерві добровільно чи примусово.

Система військового резерву в Україні почалася створюватися ще 2006 року, подальшого розвитку вона набула 2014 року.

В Україні є кілька видів резерву:

оперативний (I та II черги або ОР-1 та ОР-2),
мобілізаційний,
громадський.

Оперативний резерв є базою для додаткового комплектування військових частин чи з'єднань.

Резерв нарощування включає резервістів та військовозобов'язаних, призначених для комплектування органів військового управління, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, які не увійшли до бойового складу Збройних сил, зокрема тих, що формуються в особливий період (стратегічних резервів), військових навчальних закладів, установ та організацій, нових органів управління, військових частин і підрозділів інших військових формувань.

Територіальний резерв включає резервістів та військовозобов'язаних, призначених для комплектування військових частин, підрозділів територіальної оборони.

Мобілізаційний резерв включає військовозобов'язаних, які призначені для комплектування військових частин, підрозділів територіальної оборони (посади, які не визначають боєздатність), а також військовозобов'язаних, які можуть бути залучені для комплектування навчальних центрів із метою поповнення некомплекту в особовому складі військових частин Збройних сил, інших військових формувань, після відповідної підготовки (отримання відповідної військово-облікової спеціальності).

Громадський резерв

Зазначений резерв формується з громадян, зокрема резервістів, військовозобов'язаних, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки й оборони держави, та включає громадян, які не мають вікових і фізичних обмежень щодо призову на військову службу та можуть бути залучені для комплектування Збройних сил та інших військових формувань в особливий період.

Під час воєнного стану призов на строкову службу не проводиться. Комплектування особового складу бойових та тилових з'єднань відбувається шляхом мобілізації, яка проводиться в чотири черги.

Під час першої та другої хвиль мобілізації призивають оперативний резерв ОР-1 та ОР-2. Далі залучаються кадри мобілізаційного резерву. У третю чергу мобілізації призивають офіцерів запасу, тих, хто закінчив військові кафедри, але не має практичного досвіду військової служби. Під час останньої, четвертої, хвилі призивають всіх військовозобов'язаних, хто не проходив строкової служби, але не має обмежень за віком або за станом здоров'я.

Скільки буде мобілізовано в кожен чергу - є військовою таємницею.

Рекомендована література:

До модулю № 1

1. Закон України «Про національну безпеку України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241) режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>
2. Закон України «Про основи національного спротиву» режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>
3. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
4. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 69 "Про загальну мобілізацію" режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65/2022#n2>
5. Типове положення про штаб зони (району) територіальної оборони, затверджене Кабінетом Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1442 режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-2021-%D0%BF#Text>
6. Порядок організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву, затверджений Кабінетом Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1443 режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1443-2021-%D0%BF#Text>
7. Порядок організації, забезпечення та проведення підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони, затверджений Кабінетом Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1447 режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1447-2021-%D0%BF#Text>
8. Порядок застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони, затверджений Кабінетом Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1448 режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-2021-%D0%BF#Text>
9. Положення про добровольчі формування територіальних громад, затверджене Кабінетом Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1449 режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text>
10. Наказ Міністерства оборони України від 07.03.2022 № 84 "Про затвердження форми контракту добровольця територіальної оборони та посвідчення добровольця територіальної оборони" режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0307-22#Text>

До модулю № 2

11. Закон України «Про оборону України»
12. Закон України «Про основи національного спротиву»
13. Закон України «Про Збройні Сили України»
14. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»
15. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»

16. Закон України «Про державний матеріальний резерв»
17. Закон України «Про правовий режим воєнного стану»
18. Закон України «Про страховий фонд документації України»
19. «Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 405)
20. «Про затвердження Типового положення про мобілізаційний підрозділ органу державної влади, іншого державного органу»
21. «Про затвердження Порядку бронювання військовозобов'язаних за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та підприємствами, установами і організаціями на період мобілізації та на воєнний час» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 № 12)
22. «Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних»
23. «Про затвердження Порядку проведення перевірок стану та оцінки мобілізаційної готовності національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, адміністративно-територіальних одиниць України»
24. «Про підвищення кваліфікації з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації»
25. «Про затвердження переліків посад і професій військовозобов'язаних, які підлягають бронюванню на період мобілізації та на воєнний час»
26. «Методичні рекомендації щодо розроблення мобілізаційного плану на особливий період міністерствами, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, державними органами, підприємствами, установами, організаціями України»
27. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення мобілізаційного плану закладами освіти, підприємствами, установами та організаціями Міністерства освіти і науки України»

Корисні ресурси

Базові знання з військової справи

<https://www.facebook.com/TerritorialDefenseForces/posts/503152188650531/>

<https://sprotyvg7.com.ua/>

Спротив

G7

Інформаційний ресурс, створений управлінням підготовки (G7) штабу Командування Сил територіальної оборони ЗСУ. Він містить, мабуть, найбільшу в інтернеті базу знань з військової справи. Матеріали поділені на 17 підгруп, в які входять уроки з вогневої, психологічної, інженерної підготовки та інших напрямів. На сайті ви також знайдете законодавчу базу та добірку військових

настанов.

Combat

Raccoon

<https://www.youtube.com/@combatraccoon6109/videos>

Дослівно «Бойовий єнот» – це YouTube-канал з перекладами матеріалів військового спрямування. Переміщення та засідка взводом, як коригувати «арту» чи застосувати ПТКР «Фагот» – усе це є тут. Канал нараховує більше 60 корисних відео.

Базова військова підготовка

<https://kmb.in.ua/>

Навчальний відеокурс, який учить правильно поводитися зі зброєю, пересуватися у бойових умовах, користуватися укриттями, маскуватися, орієнтуватися на місцевості та обладнувати позиції. Автор відеоуроків – військовослужбовець з позивним Сирієць. Якщо ви хочете пригадати базу, то вам сюди.

Алгоритм М.А.Р.С.Н.

<https://www.youtube.com/watch?v=ctU6gdVqxUI>

У цьому відео показується алгоритм допомоги пораненому М.А.Р.С.Н. Його рекомендовано застосовувати в жовтій або зеленій зоні, коли ви не перебуваєте під вогнем та можете сконцентруватися на наданні допомоги пораненому в повному обсязі. Алгоритм визначає пріоритети і порядок дій у наданні допомоги пораненому.

Онлайн-курс домедичної допомоги

https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:Prometheus+FAW+2022_T2/home

Українська платформа онлайн-освіти Prometheus запустила онлайн-курс першої домедичної допомоги в умовах війни. У цьому курсі теж розглядається протокол М.А.Р.С.Н., але більш детально. До того ж на кожному етапі ви зможете перевірити свої знання за допомогою контрольних питань.

Бібліотека The Mozart Group

<https://tmg-training.org.ua/>

Мінібібліотека для українських військових. У ній зібрана корисна інформація – від тактики ведення бою до інструкцій з використання зброї, роботи з вибухівкою і наданням медичної допомоги. Також є додаток для Android, але у вигляді арк-файлу, тобто ви маєте самостійно встановити його на свій страх і ризик.

Мінна справа

<https://www.youtube.com/@partyzan2006/videos>

YouTube-проект Kurt Oberst містить серію навчальних відеофільмів, які стосуються мінно-вибухової справи. Інженерні боєприпаси, робота щупом, розтяжки і таке інше.

Психологічна допомога

https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:Prometheus+ВРА101+2022_T2/home

Ще один онлайн-курс від Prometheus під назвою «Базова психологічна допомога в умовах війни». Перший модуль курсу – «Червона зона» – присвячений роботі з кризовими станами, другий модуль – «Жовта зона» – розкриває способи справлятися з помірним стресом, а третій блок – «Зелена зона» – надає практики для повернення до нормального життя після пережитого.

Платформа «Яблуня»

<https://jablunia.org/>

«Яблуня» – це інформаційна платформа для базової військової підготовки. На платформі зібрана з різних публічних джерел теорія з основних тем військової справи, а також корисні посилання, списки тренінгових центрів, курсів. Ресурс буде більше корисний новачкам у військовій справі, але ознайомитись з ним усе одно варто.

Мобілізація в Україні: відповіді від ЗСУ на головні питання

<https://news.dtki.ua/society/community/76705-mobilizaciia-v-ukrayini-vidpovid-vid-zsu-na-golovni-pitannia>

Порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації

https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php?title=%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B8_%D1%82%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97&oldid=44356

Питання для самоконтролю

1. Поняття, склад і мета національного спротиву.
2. Поняття, склад і характеристика завдань територіальної оборони.
3. Поняття, характеристика завдань та основних заходів з організації, планування і підготовки руху опору.
4. Загальні положення щодо керівництва національним спротивом.
5. Порядок формування військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад.
6. Порядок комплектування Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад.
7. Підготовка територіальної оборони.
8. Розгортання територіальної оборони.
9. Особливості ведення територіальної оборони в умовах гібридної війни.
10. Зарубіжний досвід організації територіальної оборони держав-членів НАТО.
11. Соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів добровольчих формувань територіальних громад, які беруть участь у національному спротиві.
12. Характеристика складових національного спротиву.
13. Принципи організації територіальної оборони.
14. Військова складова територіальної оборони.
15. Місце і роль територіальної оборони у системі національного спротиву.
16. Місце і роль руху опору у системі національного спротиву.
17. Структура Сил територіальної оборони Збройних Сил України.
18. Структура Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.
19. Цивільна складова територіальної оборони.
20. Структура, функції та завдання штабів зон (районів) територіальної оборони.
21. Загальний зміст заходів з організації, планування і підготовки руху опору.
22. Історичні аспекти руху опору окупаційним військам та адміністраціям.
23. Можливості сил і засобів сил безпеки та сил оборони щодо організації, підготовки, підтримання та виконання завдань руху опору.
24. Військово-цивільна складова територіальної оборони.
25. Місце і роль національного спротиву у системі національної безпеки.
26. Безпосереднє керівництво територіальною обороною.
27. Типова організаційно-штатна структура бригади територіальної оборони.
28. Типова організаційно-штатна структура батальйону територіальної оборони.
29. Порядок формування добровольчих формувань територіальних громад.
30. Зміст подання Головнокомандувача Збройних Сил України про введення в дію Зведеного плану територіальної оборони або планів територіальної оборони в окремих її місцевостях.
31. Порядок виконання завдань територіальної оборони.
32. Порядок припинення та скасування дії планів територіальної оборони.

33. Особливості використання сил і засобів складових сил безпеки та сил оборони, призначених для виконання завдань територіальної оборони та руху опору, під час ведення воєнних (бойових) дій з відсічі збройній агресії проти України.
34. Порядок зберігання і застосування зброї, бойової техніки та спеціальних засобів під час виконання завдань територіальної оборони.
35. Гарантії соціального і правового захисту осіб, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору.
36. Формування та комплектування руху опору.
37. Організація територіальної оборони та руху опору держав-членів НАТО на прикладі Естонії та Польщі.
38. Особливості територіальної оборони Швейцарії в умовах нейтралітету держави.
39. Територіальна оборона держави Ізраїль.
40. Загальна характеристика законодавства України щодо організації національного спротиву.
41. Організаційні основи мобілізаційної підготовки та мобілізації.
42. Повноваження органів виконавчої влади у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації.
43. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації.
44. Обов'язки підприємств, установ, організацій і громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації.
45. Пояснити значення понять «мобілізація» та «мобілізаційна підготовка» та показати їх роль у забезпеченні оборони країни та воєнної безпеки держави.
46. Які основні принципи мобілізаційної та мобілізаційної підготовки?
47. Розкрити основні положення законодавства про призов громадян на мобілізацію.
48. Розкажіть про військово-транспортний обов'язок.
49. Охарактеризуйте поняття «мобілізаційний людський резерв», умови та порядок прийому громадян до мобілізаційного резерву.
50. Охарактеризуйте правовий статус резервіста.
51. Розкрити зміст поняття «цивільна оборона» та основні завдання у сфері цивільної оборони.
52. Охарактеризуйте повноваження органів державної влади у сфері цивільної оборони.
53. Назвіть склад сил цивільної оборони.
54. Які категорії громадян не підлягають проходженню військової служби за мобілізацією?
55. Кому надається відстрочка від призову на військову службу за мобілізацією.
56. Які основні види бронювання для громадян, які перебувають у резерві?
57. Хто в рамках військово-транспортного обов'язку зобов'язаний забезпечувати війська і військові формування спорядженням, гужовим і в'ючним транспортом?